ЗВЯЗДА

● выдаецца са жніўня 1917 г. ● БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА ● цана 1000 рублёў

7 лютага 1996 г. серада, № 36 (22839)

БЮДЖЭТНІКАМ МОЖНА НЕ ХВАЛЯВАЦЦА — ЗАРПЛАТА ЎСЁ Ж ПАВЯЛІЧАНА

У апошнія дні ў рэдакцыю патэлефанавала шмат нашых чытачоў, якія працуюць у бюджэтнай сферы. Хвалюе іх адно — чаму, нягледзячы на павышэнне мінімальнай зарплаты з 1 студзеня да 100 тысяч рублёў, а тарыфнай стаўкі першага разраду — да 110 тысяч, бюджэтнікам за студзень выплачваюць такую ж зарплату, як і ў снежні?

Як паведамілі карэспандэнту «Звязды» ў Міністэрстве працы, падстаў для хвалявання няма. Справа ў тым, што пастанова аб павышэнні зарплаты вызначыла толькі памер мінімальнай зарплаты і тарыфнай стаўкі першага разраду. А каб гэта ўсё ператварылася ў рэальнае павышэнне зарплаты, неабходна разлічыць павышаючыя каэфіцыенты для кожнага тарыфнага разраду, прычым кожнай бюджэтнай галіны паасобку. Напрыклад, для праваахоўных органаў — адны каэфіцыенты, для сістэмы аховы здароўя — другія і г. д. У выніку ўпраўленне заработнай платы Міністэрства працы амаль цэлы месяц працавала над дакументам аб'ёмам прыкладна ў чатыраста старонак. Потым ён быў перададзены на ўзгадненне ў Мінфін. Чакаецца, што сёння-заўтра ён накіруе зацверджаныя каэфіцыенты адпаведным міністэрствам, якія ў сваю чаргу распаўсюдзяць іх сярод сваіх устаноў і арганізацый. Так, дарэчы, адбывалася заўсёды. Неабходны быў месяц, каб разлічыць і зацвердзіць каэфіцыенты пасля чарговага павышэння мінімальнай зарплаты.

Так што бюджэтнікам можна не хвалявацца. За люты яны ўжо атрымаюць павышаную зарплату, якая ўзрасце ад 10 да 30 працэнтаў, а таксама даплату за студзень.

Аляксандр ШЧАДРАНОК.

БЕЛАРУСЬ ПАВІННА ПРАВОДЗІЦЬ АКТЫЎНУЮ, ПРАГМАТЫЧНУЮ І ЗБАЛАНСАВАНУЮ ЗНЕШНЮЮ ПАЛІТЫКУ

Выступленне Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь Аляксандра ЛУКАШЭНКІ на расшыраным пасяджэнні калегіі МЗС

6 лютага адбылося расшыранае пасяджэнне калегіі Міністэрства замежных спраў з удзелам вышэйшых дзяржаўных кіраўнікоў і службовых асоб. На ім з вялікай прамовай выступіў Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь Аляксандр Лукашэнка.

Аналізуючы вынікі работы Міністэрства замежных спраў Рэспублікі Беларусь за 1995 год, Прэзідэнт адзначыў, што на рахунку беларускай дыпламатыі нямала дасягненняў, але заклікаў работнікаў знешнепалітычнага ведамства засяродзіць увагу на «вузкіх месцах» у іх дзейнасці, шукаць шляхі і сродкі ўмацавання пазіцый рэспублікі на міжнароднай арэне. А.Лукашэнка падкрэсліў, што галоўнае для нас не абстрактная ідэя, не кан'юнктура, а інтарэс грамадзян Беларусі. Адносіны з іншымі краінамі павінны мець мнагавектарны, збалансаваны і прагматычны характар.

У знешнепалітычнай сферы нашы намаганні даволі раўнамерна размеркаваны па ўсіх напрамках. На Усходзе — гэта адносіны з Расіяй, Украінай і іншымі краінамі СНД, актыўныя кантакты з Кітаем і Індыяй. На заходнім напрамку — гэта партнёрскае супрацоўніцтва з ЗША і Еўрапейскім Саюзам, расшырэнне і паглыбленне двухбаковых сувязей з краінамі Цэнтральнай і Усходняй Еўропы.

Беларускі фактар, адзначыў Прэзідэнт, набывае ўсё большую геапалітычную вагу ў свеце. Беларусь з'яўляецца асноўнай перашкодай у любых спробах ізаляваць Расію ад Захаду. Некаторыя заходнія дзяржавы, якія доўгі час не заўважалі нас, цяпер рэзка ўзмацнілі сваю знешнепалітычную дзейнасць на беларускім напрамку.

Гэта, аднак, не здымае пытання аб месцы Беларусі на геапалітычнай карце Еўропы. Наша задача, сказаў Прэзідэнт,

(Заканчэнне на 3-й стар.)

РОЗГАЛАС

СПОРТ

БІЯТЛОН: МЫ — ПЕРШЫЯ Ў СВЕЦЕ

Чацвёрты дзень чэмпіянату свету па біятлону стаў шчаслівым для беларускіх біятланістаў... Квартэт у саставе алімпійскага чэмпіёна-88 Аляксандра Папова, а таксама яго таварышаў Алега Рыжанкова, Вадзіма Сашурына і Пятра Івашкі здзівіў спрытам і дакладнасцю стральбы ўвесь Рупольдзінг і на фініш у каманднай гонцы прыйшоў з лепшым часам.

Лёс залатых медалёў у многім залежаў ад збітых мішэняў. І ўжо пасля другога віду стральбы — стоячы - калі нашы закончылі яе чыста, стала ясна, што ў аўтарак нарадзіўся новы чэмпіён свету — зборная Беларусі.

Чацвёрцы мужчын беларускай зборнай трэба аддаць належнае за тое, што яны не стушаваліся перад знакамітымі спартсменамі Расіі, Германіі, Італіі і Францыі і Нарвегіі, якія рэальна прэтэндавалі на ўзнагароды. У дадзеным выпадку ў большай ступені поспех залежаў ад кожнага з чатырох спартсменаў, паколькі канчатковы рэзультат вызначаўся па апошняму біятланісту. У выніку нашы выйгралі ў расіян 32 секунды, а ў італьянцаў — 43 сек.

Зараз скарбонка мужчынскай зборнай налічвае ўжо два медалі: залаты і бронзавы.

У гэты ж дзень яна магла папоўніцца яшчэ якой-небудзь узнагародай, калі на старт камандных спаборніцтваў выйшлі жанчыны. Беларускія дзяўчаты пайшлі на дыстанцыю шостымі, а за імі — лідэры сусветнага жаночага біятлону — француржанкі, немкі, украінкі. Менавіта яны, пасля таго як мінчанка Святлана Парамыгіна на другім агнявым рубяжы паслала два патроны «па малако», а яе сяброўка Святлана Лысенка прамахнулася адзін раз, сталі галоўнымі дзеючымі асобамі на трасе. Германскія «страляючыя лыжніцы» пакінулі пасля сябе толькі адну нязбітую мішэнь і ўжо на дыстанцыі прымалі віншаванні з перамогай. Крыху менш чым на хвіліну адсталі ад іх прадстаўніцы Украіны. Трэцімі сталі француржанкі, а чацвёртымі — беларускі. Шкада, вядома, што нашы дзяўчаты не падтрымалі добры пачын мужчынскай зборнай, аднак у іх яшчэ ёсць шанц выправіць становішча сёння ў спрынтарскай гонцы на 7,5 км.

Перад гэтымі стартамі найбольш за ўсіх медалёў — 4 (золата — 2, серабро — 1, бронза — 1) у зборнай Расіі. Па дзве ўзнагароды ў зборных Беларусі і Украіны (серабро, бронза). Па аднаму камплекту залатых медалёў у француржаў і немцаў. Бронзу ў сваім актыве маюць італьянцы.

Уладзімір ЗДАНОВІЧ.

БЕЛАРУСКІЯ ПАРЛАМЕНТАРЫІ ГАТОВЫ ДА РАБОТЫ Ў АСАМБЛЕІ

Дэпутаты Вярхоўнага Савета Беларусі гатовы актыўна працаваць у Міжпарламенцкай асамблеі дзяржаў—членаў СНД. Такую выснову зрабіў генеральны сакратар Савета МПА Міхаіл Кротаў пасля перагавораў са старшынямі пастаянных парламенцкіх камісій.

Як паведамлялася ўжо, ён прыехаў у Мінск з афіцыйным візітам напярэдадні намечанага на 16-17 лютага ў Санкт-Пецярбургу пасяджэння асамблеі.

5 лютага госця прыняў Старшыня Вярхоўнага Савета Сямён Шарэцкі. Размова на сустрэчы ішла аб новым статусе МПА, яе структуры, дзейнасці, задачах, а таксама аб некаторых арганізацыйных момантах маючага адбыцца пасяджэння асамблеі. Міхаіл Кротаў адзначыў, што лічыць мэтазгодным арганізаваць прэзентацыйныя выступленні кіраўнікоў васьмі новых парламентаў, утвораных у краінах Садружнасці.

Сямён Шарэцкі ў ходзе гутаркі падкрэсліў, што надае вялікае значэнне МПАД, бо лічыць, што з дапамогай гэтай аўтарытэтнай арганізацыі працей знайсці шляхі рэалізацыі той палітыкі, якую праводзіць кожная дзяржава. Паводле яго слоў, беларуская дэлегацыя мае намер прадставіць на пасяджэнні і шэраг сваіх прапаноў, напрыклад, па праблемах чарнобыльскай катастрофы.

Ларыса КЛЮЧНІКАВА, БЕЛТА.

БЕЛАРУСКАЯ ДЭЛЕГАЦЫЯ ВЯРНУЛАСЯ З ДАВОСА

«Атрымалася так, што ў адных ёсць грошы і яны шукаюць ім прымянення, а іншыя краіны шукаюць сродкі пад свае праграмы. Эканамічны форум у Давосе і дапамагае сысціся тым і другім», — так ацаніў сутнасць давоскага форуму Старшыня Вярхоўнага Савета С. Шарэцкі, які ўзначальваў беларускую дэлегацыю.

5 лютага Старшыня Вярхоўнага Савета Беларусі Сямён Шарэцкі, прэм'ер-міністр Міхаіл Чыгір і міністр знешнеэканамічных сувязей Міхаіл Марыніч расказалі журналістам аб выніках свайго ўдзелу ў традыцыйным Міжнародным эканамічным форуме ў Давосе (Швейцарыя), які адзначыў 25-годдзе свайго заснавання. Меркавалася, што беларускую дэлегацыю ўзначаліць Прэзідэнт А. Лукашэнка, аднак за дзень да ад'езду было даручана ехаць прэм'еру. М. Чыгір зазначыў, што адбылося гэта ў сувязі з надзвычайнай занятасцю кіраўніка дзяржавы, яго падрыхтоўкай да візіту ў Маскву.

Калі М. Чыгір ужо бываў на гэтым форуме, то С. Шарэцкі ездзіў у Давос упершыню, і ён выказаў задавальненне беларускай дэлегацыі ад удзелу ў форуме, сустрэч і перагавораў на ім. С. Шарэцкі зазначыў, што яму ўдалося сустрэцца з кіраўнікамі Швейцарыі, Польшчы.

— На гэтым форуме не толькі мы ацэньвалі іншых, але і яны нас, нашу дзяржаву і яе палітыку. Прадстаўнікі дзяржаў, з якімі мы сустракаліся, з вялікай увагай аднесліся да нашай маладой дзяржавы і выказалі гатоўнасць аказваць нам дапамогу і ў плане кансультацый, адкрыцці крэдытных ліній і ў плане бязвыплатнай фінансавай падтрымкі для вырашэння тых ці іншых праблем. Вельмі станоўча было ўспрынята стварэнне ў Беларусі парламента і пачатак яго працы, гэта пачатак працэсу руху Беларусі да прававой дзяржавы, гарантыя таго, што мы, як і ўсе цывілізаваныя краіны, будзем апірацца на закон, — зазначыў С. Шарэцкі.

Асабліва станоўча ацаніў Старшыня беларускага парламента свае перагаворы з прэзідэнтам Польшчы Аляксандрам Квасьнеўскім, якія паспрыяюць далейшаму збліжэнню нашых краін, і зазначыў, што была дасягнута дамоўленасць на сустрэчу на вышэйшым узроўні. Пазітыўнымі былі названы таксама сустрэчы з кіраўніцтвам Еўрапарламента, перагаворы па ўступленню Беларусі ў Савет Еўропы і інш.

Прэм'ер-міністр Міхаіл Чыгір асабліва адзначыў плённасць сустрэчы з дзелавымі коламі Швейцарыі і дамоўленасць аб іх прыездзе восенню ў Беларусь. Тады ж магчымы візіт у Беларусь і прэзідэнта Швейцарыі.

Тым часам у Бёрне плануецца правесці выстаўку беларускіх тавараў. М. Чыгір назваў некалькі канкрэтных дамоўленасцей аб супрацоўніцтве са швейцарскімі фірмамі ў галіне сельскай гаспадаркі, машынабудавання і інш. Паспяховымі былі таксама названы перагаворы з кіраўніком Еўрапейскага банка рэканструкцыі і развіцця, якія павінны паспрыяць розным канкрэтным праектам. А вось цяперашнія перагаворы з МВФ, паводле слоў прэм'ера, ідуць цяжка. Місія гэтага фонду зараз знаходзіцца ў Беларусі...

У цэлым гэтая паездка павінна паспрыяць далейшаму супрацоўніцтву Беларусі з краінамі Захаду, прасоўванню нашых тавараў на заходнія рынкі, атрыманню інвестыцый. У гэтым плане ў Давосе была станоўча ўспрынята інфармацыя аб намеры беларускіх уладаў прадастаўляць права прыватнай уласнасці на зямлю для інвестараў. Як зазначыў міністр знешнеэканамічных сувязей Міхаіл Марыніч, тавараабарот Беларусі з краінамі Захаду імкліва расце — за год ён павялічыўся ў 1,7 раза.

Валер КАЛІНОЎСКІ.

ПЕРШАЕ ІНТЭРВ'Ю НА НОВАЙ ПАСАДЗЕ

Аляксандр САСНОЎСКІ:

«ПАВАЖАЮ ТЫХ, ХТО МАЕ ЎЛАСНУЮ ПАЗІЦЫЮ...»

— Аляксандр Уладзіміравіч, дазвольце вас павіншаваць з новай пасадай. За апошнія тры гады вы — ужо трэці міністр культуры ў рэспубліцы. За гэты час аб'ядналі і зноў раз'ядналі Міністэрства культуры і Міністэрства друку. Што б вы хацелі пераняць з дзейнасці сваіх папярэднікаў?

— Усё добрае, што было. Я зараз не хацеў бы канкрэтызаваць, але лічу, што тыя людзі, якія перада мной працавалі, таксама зрабілі шмат чаго добрага для культуры. І я зраблю ўсё дзеля таго, каб захаваць набыткі папярэднікаў.

— Пытаннямі культуры вы прафесійна пачалі займацца з 1991 года, калі сталі намеснікам старшыні гарвыканкома. Якраз у гэты час гарадскія ўлады вярнулі многім вуліцам старыя і прыгожыя беларускія назвы, сталі ініцыятарамі правядзення народных святаў... А якую палітыку ў галіне культуры вы збіраецеся ажыццяўляць у цяперашніх умовах у маштабах усёй рэспублікі?

Фота Анатоля КЛЕШЧУКА.

— Прадоўжыць тое разумнае, што было. Вядома, што нам патрэбна звяртацца да сваіх каранёў. Справа ў тым, што калі ўжо казаць аб праблемах тапанімікі, то многія праблемы тут суперзаідэалагізаваны. Да таго ж, любыя змены ў тапаніміцы вельмі дорага каштуюць. Таму адначасова змяніць усё, што не адпавядае нашаму жыццю, — нерэальна. Тым не менш працэс гэты будзе ісці. Ёсць рэспубліканская тапанімічная камісія. Яна працуе. Я думаю, што мы і надалей будзем супрацоўнічаць у гэтых пытаннях.

— Чаму ў свой час вы паступілі на гістарычны факультэт?

— Я ў свой час паступіў спярша ў Беларускі тэхналагічны інстытут. І займаўся там цэлы год. Прымаў удзел у конкурсе студэнцкіх работ, у нас тады была кафедра гісторыі КПСС. Меў нядрэнныя вынікі. Загадчык кафедры сказаў мне тады, што я не там вучуся, і маё прызванне — гісторыя. Я і сам адчуваў гэта. Тады забраў свае дакументы з тэхналагічнага інстытута, паступіў зноў на гістфак БДУ.

— Напэўна вучыліся ў славутага прафесара Абецэдарскага?

— Так.

— Многія ўспамінаюць яго як нейкага монстра, які тыраніў сваіх студэнтаў. А якія ў вас засталіся аб ім уражанні?

— У Абецэдарскага спалучаліся вялікія веды і ўменне арганізаваць сваю працу. Разам з тым ён сабе дазваляў такія рэчы, якія абсалютна недарэчныя для навукоўцаў. Я не хачу пра гэта падрабязна гаварыць. Чалавек даўно пайшоў у іншы свет. Гэта складаная, неадназначная фігура.

— А ў вас з ім асабіста канфліктаў не ўзнікала?

— Я два разы хадзіў да яго здаваць залік.

— Вы не шкадуеце, што не сталі гісторыкам?

— Мяне ніколі не вабіла да сябе «чыстая» навука. Мне заўсёды даводзілася выконваць нейкія адміністрацыйныя функцыі. Але тая база, якую я атрымаў ва універсітэце, аказалася вельмі грунтоўнай, яна мне дапамагае ўсё жыццё. Я бясконца ўдзячны БДУ, выкладчыкам. У тым, што я зараз прызначаны на пасаду міністра, і іх вялікая заслуга.

— Як гісторык па адукацыі, скажыце, чым небяспечна для беларускай нацыі паступовае выцясненне беларускай мовы з ужытку, з сістэмы навучання, якое пачало ажыццяўляцца на дзяржаўным узроўні пасля рэферэндуму 1995 года?

— Пытанне пастаўлена некарэктна. Справа вось у чым. Мы чамусьці забываем, што жывём у канкрэтным грамадстве, з канкрэтнымі людзьмі, у канкрэтнай сітуацыі. У нашай дзяржаве існуе рэальнае двухмоўе. І з гэтым мы павінны лічыцца. Я вам прывяду такі прыклад. У адным з выданняў, калі я не памыляюся, у БДГ, прайшло такое паведамленне: фракцыя камуністаў ВС запісалася на курсы беларускай мовы. Я лічу, што дзяржава павінна ствараць умовы, а чалавек павінен сам вырашаць. Умовы ў нашай дзяржаве для нармальнага функцыяніравання дзвюх моў створаны. Я наогул заўсёды гаварыў і буду гаварыць: кожнае беларускае дзіця павінна ведаць тры мовы: дзве дзяржаўныя і англійскую ці нямецкую. І не трэба абвастраць штучна праблему, маўляў, скарачаецца колькасць беларускамоўных класаў...

Безумоўна, трэба падтрымліваць беларускую нацыянальную культуру, літаратуру. Але ніякай небяспекі для беларускай нацыі ў існуючым цяпер дзяржаўным двухмоўі я не бачу.

— На жаль, у нашай дзяржаве не існуе структуры, якая б займалася праблемамі беларускай дыяспары. А між тым, за межамі Беларусі жыве значная частка нацыі. У былых рэспубліках СССР — цяпер незалежных краінах — нашы суайчыннікі ствараюць свае культурныя асяродкі, суполкі, імкнуцца захаваць свае культурныя традыцыі, звычаі, мову. Мне здаецца, што падтрыманне сувязяў з суайчыннікамі за мяжой, наладжванне гастроляў, канцэртаў беларускіх выканаўцаў, фестываляў беларускай песні ў замежжы — адзін з новых напрамкаў работы Міністэрства культуры. Якое ваша меркаванне?

— У многіх людзей існуе не зусім правільная думка, што як толькі ўзнікае нейкая праблема, то патрэбна пад гэтую праблему ствараць дзяржаўную структуру. Ну вось, узнікла праблема беларускай дыяспары. Я лічу, што зусім непатрэбна ствараць новую структуру. Галоўныя патрэбы беларускай дыяспары — яны ў рамках адукацыі і культуры. Два міністэрствы — Мінкульт і Мінадукацыі, яшчэ міжведамасны савет, які існуе пры Кабінеце Міністраў, як грамадская арганізацыя — можа вырашыць усе пытанні.

— Давайце пагаворым пра Закон аб культуры. Наколькі ён адпавядае часу?

— Закон аб культуры быў прыняты на хвалі ўздыму нашага адраджэння. Зараз мы бачым, што гэты закон улады не выконваюць не таму, што не хочуць яго выконваць, а таму, што няма мажлівасці. Не працуе адпаведным чынам наша эканоміка, каб забяспечыць патрабаванні ўстаноў культуры.

— Закон добры, але не працуе... Чым жа кіравацца?

— Тымі фінансавымі магчымасцямі, якія рэальна існуюць. А што тычыцца нашага жыцця, культуры, то тут увогуле нічога нельга загнаць у Закон. Жыццё заўсёды шырэйшае, Закон вызначае асноўныя накірункі жыцця. Ён стварае прававы калідор, па якім рухаецца культура. А што тычыцца канцэпцыі развіцця культуры, то мы, перш за ўсё, павінны зыходзіць з жыцця. Наогул, я павінен вам сказаць, што культура гэта такая сфера, якая самарэгулюецца. Увогуле галоўная мэта Міністэрства культуры — спрыяць працэсам, што абумоўлены ходам гістарычнага развіцця.

— З-за недахопу сродкаў закрываюцца клубы і бібліятэкі ў раёнах і вёсках. Культура зноў канцэнтруецца ў цэнтры. Для большасці, што жыве ў правінцыі, адзіным сродкам далучэння да культуры застаецца тэлевізар. Што думае аб гэтым міністр?

(Заканчэнне на 3-й стар.)

І Ў ІЛЬГОТНІКАЎ СПАДЗЯВАННІ НЕ САЛОДКІЯ

Як вядома з інфармацыі Міністэрства архітэктуры і будаўніцтва Рэспублікі Беларусь, цяжкасці з атрыманнем жылля і ў ільготных катэгорый грамадзян таксама.

Сярэдняя разліковая працягласць знаходжання на ўліку ўдзельнікаў Вялікай Айчыннай вайны павялічылася з 9,4 года ў 1991-м да 32,2 года ў 1994-м (думаецца, што за 1995 год лічбы наўрад ці палепшыліся). Гэта значыць, што працягласць знаходжання на ўліку павялічылася ў 3,4 раза. Хіба што ў яшчэ горшым становішчы аказаліся ваеннаслужачыя, якія звольніліся ў запас ці выйшлі ў адстаўку. Для гэтай катэгорыі грамадзян час знаходжання на ўліку павялічыўся з 4,5 года ў 1991-м да 17,5 — у 1993-м. Праўда, у 1994 годзе сацыяльна балючыя паказчыкі знізіліся і склалі 8,1 года. Для воінаў-інтэрнацыяналістаў паказчык (ізноў жа па 1994 году) складае 12,7 года.

Вось табе і льготнікі!

Алесь КАРЛЮКЕВІЧ.

КУРСЫ АБМЕНУ НАЯЎНЫХ ВАЛЮТ

у камерцыйных банках на 6 лютага 1996 г.

Назва банка	Долар ЗША		Нямецкая марка		Расійскі рубель		Тэлефоны
	Купля	Продаж	Купля	Продаж	Купля	Продаж	
Белбізнесбанк (гал. аперац. упраў.)	11700	12000	7850	8150	2.30	2.55	067
Белбізнесбанк (гарадская дырэкцыя)	11650	12000	7700	8150	2.25	2.55	
Белзнешэканомбанк	11500	12000	8050	8450	2.30	2.55	267-022
ФК «Вераніка»*** (за расійскія рублі)	11850 4760	12000 4860	7900	8100	2.44	2.55	531-504
Ф-л 0104 АКБ «Минский транзитный банк»	11700	12000	7650	8050	2.10	2.45	372-825
Народны банк	11700	12000	7900	8200	2.38	2.52	238-610
«Алімп»	11850	12200	7950	8200	2.45	2.56	508-556
Ф-л № 1 АКБ «Алімп»	11750	11950	7800	8100	2.35	2.48	291-646, 067
«ФФФ»	11500	12100	7700	8200	2.30	2.58	621-601
Нацыянальны банк РБ (курс для безнаяўных разлікаў)	11500		7711.91		2.43		
Цэнтрабанк Расіі	4736		3176.60		100 бел.р. 41.60		

*** — Аперацыя з валютай больш за 1000$ праводзіцца на дагаворных умовах

Агенцтва «Граўцова»

ШАНОЎНЫ ЧЫТАЧ!

Адкрыта і да 10 сакавіка працягваецца падпіска на газету «Звязда» на другі квартал 1996 года.

Падпісная цана на нашу газету ўнесена ва ўсе экземпляры Каталога падпісных выданняў Беларусі, яна не змянілася і складае для індывідуальных падпісчыкаў:

на квартал — 40.800 руб.
на месяц — 13.600 руб.

Прасіце кіраўнікоў сваіх арганізацый выпісаць «Звязду» па безнаяўнаму разліку!

Па ведамаснай падпісцы ўсяго за 45.000 рублёў ваш калектыў будзе мець магчымасць сачыць за падзеямі ў рэспубліцы і свеце.

На ўсе пытанні падпіскі вам адкажуць у рэдакцыі па тэл. 68-28-77; 68-28-71, у аддзеле падпіскі рэспубліканскага дзяржаўнага аб'яднанага прадпрыемства «Мінская пошта» па тэл. 27-88-21; 27-55-38.

ПРАШУ ДАПАМОГІ

А Ў ХАЦЕ, ЯК НА ДВАРЫ...

Я — пенсіянер, удзельнік вайны. Ужо 6 гадоў вельмі пакутую ад хваробы, якая сагнула мяне ў дугу і трасе так, што есці сам не магу, — корміць жонка. Больш таго, прыкаваны да ложка. 43 гады я адпрацаваў на ферме мясцовай гаспадаркі. А як занядужаў, дык ніхто не ўдзяляе ніякай увагі. З пачатку зімы ў хаце, як на дварэ. Сплю не разуваючыся і не распранаючыся. Вада знаходзіцца за паўкіламетра. Адно выйсце — носім у хату снег і растапляем. Вось так і жывём.

Каб прывезлі дроў, тры разы звяртаўся да старшыні сельсавета, а ён і слухаць нічога не хацеў.

Неяк дзіўна атрымліваецца: калі быў здаровы, працаздольны, дык быў патрэбны. А як пастарэў, хвароба зрабіла крывым і гарбатым, то ніякай падтрымкі, хоць вяроўку на шыю. Але што нашым чыноўнікам да гэтага: ім у мяккіх крэслах цёпла і ўтульна. Толькі і нам, старым, абяздоленым, не хочацца паміраць ад холаду. І я аднаго прашу: дапамажыце, паважаная рэдакцыя, каб мне прывезлі дровы для ацяплення.

Міхаіл СТРУК.

в. Асавы, Докшыцкі раён.

АД АДДЗЕЛА ПІСЬМАЎ

У прыёмнай Докшыцкага раённага выканаўчага камітэта нічога канкрэтнага па гэтаму факту сказаць не змаглі: ні пацвердзіць, ні абвергнуць. Аднак далі тэлефонны нумар старшыні Бягомльскага сельсавета Л. Дашаневіч. Людміла Міхайлаўна адразу адвяла ад сябе ўсе абвінавачанні тым, што яна працуе на гэтай пасадзе толькі месяц і аўтар скаргі да яе не звяртаўся. Праўда, кіраўнік мясцовай улады адразу звязалася з лясгасам і папрасіла прывезці дровы гаротнай сям'і. Аднак там заявілі, што такія паслугі яны аказваюць толькі інвалідам вайны і сем'ям загінуўшых франтавікоў. А астатнім пенсіянерам адпускаюць дровы са скідкай 50 працэнтаў.

У заключэнне Л. Дашаневіч запэўніла, што аўтару пісьма ўсё ж будуць прывезены дровы. Акрамя таго, зазначыла: што яму сельсавет і матэрыяльную дапамогу акажа пры першай жа магчымасці, калі на гэтыя мэты грошы выдзеліць райвыканком.

Ніл ГІЛЕВІЧ

ПЕРШЫЯ ВЕРШЫ 1996-га

КРЫХУ СПОВЕДЗІ

Вось і яшчэ на год бліжэй да краю.
І хоць зычлівыя келіхі звіняць —
Я вам, сяброўкі, шмат не абяцаю.
Як той казаў: пара і гонар знаць.

Абнядужала на сяўбе нялёгкай
Не толькі цела, а душа найперш.
Вазьму пяро — а сэрца так і ёкне:
Ці не апошні выплеснецца верш?

І агартае сум... Як позна-позна!
Тады, калі б у самы раз пачаць!..
А ў чортаў млын і сёння ў нас завозна:
«Дай! Дай!» — тупацяць, б'юцца і крычаць.

Хоць і мяне незводныя турботы,
Як сабачо, хапалі за крысоё —
Нутром і прагнуў і шукаў самоты
І мне яна была мілей за ўсё.

З любога свята, вэрхалу і тлуму
Хутчэй вяртаўся ў дом сваёй душы,
Каб зноў і зноў пакутна думаць думу
У цішыні — як у яснай глушы.

І дзень, і ноч, і дзень і ноч — сам-насам.
І дапытвае тым пытанне да нябёс:
Дык хто ж мы ўсё? Чаму жыццём уласным
Мы не жывём? І хто ўзаваў нам лёс?

А па-за гэтым роздумам абложным
Плыла, гула, грымела мітусня.
І я таксама ў гул пустапарожны
Зрываўся, горка плачучы пасля.

Хадзіў на выпіўкі, хоць і не часта.
У трапятні застольнай не маўчаў.
Здаралася, бываў сярод нахальства,
Але іх ляскі шток не прыкмячаў.

Ні крымскіх, ні каўказскіх, ні балтыйскіх,
Ні іншых дзесь курортаў для вяльмож —
Не бачыў я. Ні ў даверных спісках
Не быў. Душу не прадаваў за грош.

Ну, што ж, у век Гены і Шакала,
Дзе і Радзіму аддаюць за штоф,
Не стацца Юдам — гэта ўжо нямала,
І небу дзякаваць мне ёсць за што.

1996

НАС МЕНЕЙ І МЕНЕЙ

Нас меней і меней штогод.
Гібее ў сваёй жа краіне —
І вымра, і сыдзе, і згіне
Вялікасны некалі род.

Жанчыны не хочуць раджаць.
Бо страшна: ніякіх гарантый,
Што хопіць на хлеб і на транты,
Хоць стань і рубля ашчаджаць.

Мужчыны не хочуць цягнуць
Кармільца адвечную долю
І рады ўсё ліха з бядою
На плечы жанчыны спіхнуць.

Мужчына зрабіўся якісь
Бяздарны, і слізкі, і дробны —
Зусім на таго непадобны,
Што быў тут і жыў тут калісь.

Засуне ў рот палец і ссе,
Пакуль не галубачка-любка,
А ўсохлая з нэндзы вярблюдка
Заробак дамоў прынясе.

І з гэткім кунаціць сям'ю?
Айчыннае дрэва кунаціць?
Цалуе — і то як лунацік:
Ні жару таго, ні агню...

І гэтае племя латруг
Паставіць на ногі дзяржаву?
Здабудзе ёй гонар і славу?
Ніколі! З іх выпетраў дух.

Таму нас і меней штогод.
Гібее ва ўласнай краіне —
І вымра, і сыдзе, і згіне
Вялікасны некалі род.

ДАКУЛЬ ЖА?

Няшчасныя людзі няшчаснай краіны!
Ці душы ў нас сталі пачварна-крывымі,
Ці сэрцы зачахлі, ці кроў звадзянела,
Што столькі ўжо часу бязмоўна-знямела
Мы церпім і церпім, нібыта не бачым,
Як з тэлеэкрана, са смакам свінячым,
Паганіцца, плюндрыцца, бэсціцца тое,
Што ёсць наша права, адвеку святое?
Прыстойнасць забыта. Сумленне сканала.
Любою парою, з любога канала —
Дзярэцца народзец адзін і той самы:
Крыўлякі,
Паскуднікі,
Цынікі,
Хамы...
Націсну на кнопку — а раптам, а раптам:
Спаткаюся зараз у полі з аратым,
Ці ў цэху з рабочым, ці з доктарам мудрым,
А раптам — з любоўю, а раптам — не з брудам!
А раптам засвеціцца скрынка прыгожа:
Ці нечым з Купалы, ці з Пушкіна, можа,
Ці думай Шаўчэнкі, ці песняй Забэйды, —
І чуўся ж бы лепей, і дыхаў лягчэй бы!
Ды дзе там! Які там Купала з народам!
Дыханне спірае атрутным смуродам.
З брыды і гнюсоты нам «твораць» праграмы
Крыўлякі,
Паскуднікі,
Цынікі,
Хамы...
Адкуль гэта гадства? Каму яно трэба?
Чаму не прыменіць дзяржава дэкрэта?
А хочам, а хочам — і ўсюды вяшчаем,
Што хочам, што мэтай жыццёваю маем —
Такое грамадства наладзіць культурна,
Дзе кожнаму будзе і добра, і ўтульна.
Дык кіньце фальшывыя лозунгі вобзем!
Нічога для шчасця мы ў Бога не возьмем!
Нічога! — пакуль на развалінах веры,
У кожнай хаціне, у кожнай кватэры,
Дратуюць і топчуць наш гонар нагамі
Крыўлякі,
Паскуднікі,
Цынікі,
Хамы.

1996

БЕДНЫЯ ЛЮДЗІ

КУПІЦЕ ВУШЫ

Гадоў пяць назад — хіба гэта тэрмін? — здаўся дзікім намер нейкай жанчыны прадаць сваю нырку. У транспарце, памятаю, аб гэтым толькі і гаварылі. Адны называлі прадаўца ўласнага жыццёва важнага органа дзівачкай, другія круцілі ля скроні пальцамі: маўляў, з глузду з'ехала.

Прайшло зусім нямнога часу — і гандаль целам ці яго часткамі ўжо не здзіўляе. Прадаюць (і купляюць!)... цнатлівасць. Магілёўскія цырульнікі запрашалі не так даўно кліентаў з доўгімі або кучаравымі валасамі — пад «катоўскага» пастрыгуць не толькі бясплатна, але і заплацяць яшчэ кучу грошай — за сыравіну для парыкоў.

Цяпер новы ажыятаж. На абласной станцыі пералівання крыві — стоўпатварэнне.

Пасля таго, як «Магілёўскія ведамасці» паведамілі насельніцтву пра новыя цэны на донарскую кроў, народ сюды паваліў валам. Нават сем'ямі. Яшчэ б. За дзве шклянкі крыві можна атрымаць да паўмільёна рублёў. Плюс два выхадныя.

Усіх донараў станцыя і так не магла абслужыць тут жа, а зараз — тым больш. Пачаўся запіс у чэргі — як на мэблю ў час дэфіцыту. Шкада, што ў жыллёвых канторах не дадумаліся ўвесці талоны на здачу крыві. Каб не было пакрыўджаных. Атрымаў талон — і спакойны. Захацеў — падставіў вену пад шпрыц, не — «загнаў» такую магчымасць суседу.

Зрэшты, стоп. Тут не смяяцца трэба, а хутчэй плакаць. Медыкі з сумам адзначаюць, што якасць донарскай крыві пагаршаецца. Некаторым здатчыкам хоць тут жа рабі ўліванне, бо яны ледзь перастаўляюць ногі. А здаваць свае апошнія кроплі прымушае іх безвыходнае матэрыяльнае становішча.

Горш лысым і асобам з донарскімі проціпаказаннямі. Але адчайвацца, спадары, не трэба. Прайшоў слых, што недзе ў Расіі з'явілася фірма, якая купляе трупы нябожчыкаў. Грошы авансам чалавек можа атрымаць яшчэ жывым у абмен на дакументальнае абяцанне, што труну з яго целам у «зялёны гай» не знясуць.

Можа, нас ужо пускаюць на мыла?

МАЛЮТЫ

Аднойчы летам надарылася мне ў Краснапольскім раёне пасвіць «радоўку». Цешча напакавала торбу, я ўзяў пугу і рушыў за невялікім статкам. На пашы кінуў свой «тармазок» пад куст, і ўспомніў пра ежу, калі сонца было ў зеніце. Але маім абедам нехта паспеў паласавацца. Хто? Можа, сабака? Непадобна. Бутэлька малака, адпітая напалову, была закаркавана, агуркі зніклі. Не пакваліцца ж псіна на зеляніну.

Зламыснік праявіў сябе, калі раптам напаўзла хмара і разгулялася нежартоўная навальніца з градам. Я схаваўся пад поліэтыленавай плёнкай і тут адчуў, што ў мой экспромтны шалаш спрабуе забрацца няпрошаны госць. Гэта быў хлопчык гадоў пяці, у адной бруднай маечцы і зашмальцаваных трусіках.

— Дзядзь, а давай я табе дапамагу кароў пасвіць, — прапанаваў ён.

Вечарам, ужо дома, я расказаў пра незвычайнага падпаска.

— Дык гэта ж Малюта, — усклікнула цешча. — Каля кароў корміцца.

— Як? — не зразумеў я.

— А так. Бацькі — п'яніцы, дзяцей напладзілі, а даглядаць няма каму.

Прыбягае неяк Малюта да нас у хату. «Цётка,— кажа, — а давай я табе дапамагу вішні здымаць». Ну які там з яго работнік? Наліла я ў талерку мёду, булку дастала, кавалак каровінага масла паклала. Дык ён, ці верыш, схапіў тое масла і давай грызці. Зубамі. Як ваўчаня. Напэўна, яшчэ не ведаў, што за ежа такая.

Цешча адвярнулася і паднесла да вачэй хустку...

Колькі ж зараз такіх «малют» па вёсках і гарадах!

«Магілёўская праўда» прывяла днямі шчымлівы сюжэт з жыцця беспрытульных бабруйскіх дзетак.

Адны з іх просяць міласціну на вуліцах, другія, каму пашанцавала больш, прыгрэліся... у бальніцах.

Пра «рэспубліку Шкід» зараз, падобна, застаецца толькі марыць. Стварэнне ўстановы для беспрытульных дзяцей абыдзецца гораду больш чым у паўмільярда рублёў, а такіх грошай у бюджэце няма. Бабруйчане прапанавалі свой варыянт: для самых маленькіх беспрытульнікаў адкрыць дадатковую групу ў дзіцячым доме, а для старэйшых — групу ў школе-інтэрнаце. Аднак з аблвыканкома прыйшла адмова.

Вядома, дзяржава калісьці спахопіцца, і беспрытульных дзяцей, як падчас разрухі пасля грамадзянскай вайны, будуць адлоўліваць на вакзалах, здымаць з цягнікоў і ўладкоўваць па-людску. Вось толькі б не зайшоў той «цягнік» занадта далёка.

ШАЛІК ІМПЕРАТРЫЦЫ

«Веснік Магілёва» змясціў здымак Мікалая II з жонкай Аляксандрай Фёдараўнай і сынам.

Цікавы шлях, па якім гэта рэліквія трапіла ў рэдакцыю гарадской газеты.

Прынёс яе сюды былы супрацоўнік краязнаўчага музея Ілья Бурносаў, якому пашанцавала ў пачатку брэжнеўскага перыяду пагаварыць з незвычайнай наведвальніцай.

Жанчына прыходзіла тады ў музей, каб аддаць гэты здымак, але там з адлюстраваннем самадзержца яе паслалі ад граху падалей, інакш бы і ў дысідэнты загрымела. Ілья рызыкнуў і на выхадзе «перахапіў» бабульку.

Аказваецца, пры ёй быў не толькі здымак, але і шалік самой імператрыцы.

Адбылося ж вось што.

Аднойчы ў хату — прыблізна ў 1916 годзе — да салдаткі, у якой было чацвёра паўголых дзетак, увайшла знатная дама і папярэдзіла гаспадыню, якая паліла печ па-чорнаму, што зараз да яе завітае сама царыца.

Уявіце стан беднай сялянкі (тады Лупалава да горада не адносілася).

Царыца і сапраўды прыходзіла. З дабрачыннай, як зараз сказалі б, місіяй.

Цяпер наведваць збяднелых неяк не прынята. Ды і сядзяць яны не па розных кутках, а выбіраюцца ў цэнтр горада, збіраючы ў свае пацёртыя капелюшы што пададуць.

Кідаюць туды часцей грашовыя знакі, якія ўжо выведзены з абароту, — «вавёрак», «зайцоў», «ласёў»...

Цынізм?

Зрэшты, быў адзін выпадак, калі рэспектабельны грамадзянін падаў жабраку ажно сто долараў.

Ашчаслівілены бядак імгненна знік. І правільна зрабіў. Бо «новы беларус», які, дарэчы, быў тады ў альтруістычным настроі пад уздзеяннем градусаў, кінуўся, як толькі праспаўся, шукаць старога, а таго і след прастыў.

Напісаў тады заяву ў міліцыю: маўляў, выйшла памылка, дапамажыце вярнуць міласціну.

Які час, такія і норавы.

Васіль ЛЕЎЧАНКА.

АКТУАЛЬНАЕ ІНТЭРВ'Ю

САМЫ БУЙНЫ БАНК РЭСПУБЛІКІ ПЛАНУЕ СТАЦЬ У НЕДАЛЁКІМ БУДУЧЫМ «СЯМЕЙНЫМ БАНКАМ»

Апошнім часам прывычны нам, добра знаёмы Ашчадны банк апынуўся ў цэнтры ўвагі. Спачатку Прэзідэнт сваім указам аб'яднаў яго з яшчэ адной буйной і дынамічнай крэдытнай установай — «Беларусбанкам», і атрымалася вось так: акцыянерны ашчадны банк «Беларусбанк». Да яго ў апошнія дні далучыўся на правах філіяла «Белжелдорбанк» (ці ён апошні?). А яшчэ прайшла «каманда» перадаць сюды рахункі «бюджэтнікаў», і ўсе доўга абмяркоўвалі, што б гэта азначала. І вось, нарэшце, зараз кіраўніцтва банка аб'явіла аб сваім намеры вярнуць укладчыкам «з'едзеныя» інфляцыяй грошы. Мы лічым, наш чытач мае ўсе падставы бліжэй пазнаёміцца са старым і такім новым знаёмым.

Аглядальнік «Звязды» сустрэўся з намеснікам старшыні праўлення акцыянернага ашчаднага «Беларусбанка» Вячаславам БАЛІБОКАМ.

— Калі б я папрасіў вас назваць некалькі асноўных параметраў, некалькі найбольш выразных штрыхоў да «партрэта» сваёй установы, што б вы адказалі?

— Што менавіта наш банк устанавіў найбольш цесныя адносіны з насельніцтвам. Зараз у нас прыкладна 19 мільёнаў рахункаў па ўкладах.

— Але ў краіне насельніцтва менш, чым у вас рахункаў. Хіба ж так бывае?

— Проста ў аднаго і таго ж чалавека можа быць два, а то і тры ўклады, бо па свайму зместу яны розныя. І яшчэ. У нас — палова ўсіх укладаў, сабраных грашова-крэдытнымі ўстановамі рэспублікі. У абсалютных лічбах гэта складае на пачатак года 2045,6 мільярда — на рублёвых і валютных рахунках. І менавіта наша філіяльная сетка самая густая — больш за тры тысячы аддзяленняў і філіялаў. Ахоплены практычна ўсе буйныя населеныя пункты Беларусі.

— Што ж, тады ў вас фантастычныя магчымасці для бізнесу. Аб такім доступе да кліентаў не можа, здаецца, марыць ніводзін наш нават самы буйны банк?

— Мы разглядаем гэтую статыстыку крыху пад іншым вуглом — як магчымасць шырэй задаволіць патрэбы насельніцтва ў банкаўскім прадукце. Геаграфічную блізкасць банкаўскіх установаў дапоўніць комплексам самых сучасных паслуг. На Захадзе існуе такі тэрмін — «сямейны банк», або «дамашні банк». Калі браць за ідэал менавіта такую мадэль, то ў нас сапраўды шмат шанцаў наблізіцца да яе.

— Але магчымасць можна гэтак жа лёгка і ўпусціць, праўда? Калі дынамічна не развіваць рынак паслуг і не вучыць кадры, якія вам дасталіся ад мінулых часоў. У вас няма адчування, што вашым канкурэнтам больш пашанцавала з кадрамі — яны пачыналі з нуля, а таму набіралі скрозь маладых і здатных да вашай мудрагелістай навукі?

— Я думаю, мы ў роўных умовах. Яны пачыналі, ці яшчэ толькі пачынаюць, працаваць у радзе выпадкаў сапраўды з маладымі кадрамі. Мы ж сваіх пастаянна перавучваем, і навука «кладзецца» на падрыхтаваную глебу.

— Вы можаце назваць тыя паслугі, якія сёння прадастаўляюць насельніцтву ўстановы аб'яднанага банка?

— Паслугі аказваем у комплексе. Выплачваем заработную плату, пенсіі, стыпендыі, дзяржаўную дапамогу, страхавыя сумы і іншыя даходы. Прапануем безнаяўную форму разлікаў пры дапамозе разліковых чэкаў і чэкавых кніжак — за тавары і паслугі. Ажыццяўляем прыём плацяжоў, адрасаваных прадпрыемствам і арганізацыям, прапануем кансультацыйныя і іншыя паслугі.

— Ну, заработную плату, скажам так, вы выплачваеце рабочым грашыма іх прадпрыемстваў, праўда? Пенсіі, стыпендыі і дзяржаўную дапамогу — з бюджэтных крыніц. Страхавыя сумы — з кішэні страхавых арганізацый. Гэта цудоўна, што ёсць такі пасрэднік, які акумуліруе сродкі, бярэ на сябе чужыя функцыі і спрашчае жыццё многім. Але куды ідуць сродкі, сабраныя вамі на рублёвых і валютных укладах насельніцтва? Дарэчы, якія яны ў вас бываюць?

— Сродкі насельніцтва ідуць у значнай ступені на крэдытаванне самога насельніцтва. Летась мы крэдытавалі жыллёва-будаўнічыя кааператывы, індывідуальных забудоўшчыкаў, узвядзенне садовых домікаў, пакупку жылля — выдалі крэдытаў на 102 мільярды рублёў. Дабаўце сюды яшчэ 53 мільярды на неадкладныя спажывецкія патрэбы.

Што тычыцца саміх укладаў, то прапануем насельніцтву розныя іх віды: да запатрабавання, тэрміновыя — з рознымі тэрмінамі захоўвання, накапляльныя. Найбольш папулярны — якраз тэрміновы, са штомесячнай выплатай даходу. Першапачатковы ўзнос складае 50 тысяч рублёў. Як я ўжо сказаў, тэрмін захоўвання не абмежаваны. Працэнты могуць выплачвацца і кожны месяц, і за некалькі месяцаў адразу. Летась на гэты від укладу акумуліравана 619,1 мільярда рублёў, адчуваеце? Уласна кажучы, гэты від зберажэнняў з'яўляецца асноўным банкаўскім прадуктам для насельніцтва.

— Я не магу не задаць вам адно далікатнае пытанне. Дзеля аб'ектыўнасці. І на рублёвым, і на валютным дэпазіце працэнтныя стаўкі ў вас часам меншыя, чым у некаторых іншых банках. Гэта не адштурхоўвае ад вас кліентаў?

— Нейкую частку — магчыма. Але для другой часткі, як гэта ні дзіўна гучыць, крышку меншы працэнт з'яўляецца як бы сведчаннем большай абачлівасці, а значыць, і большай надзейнасці банка. Людзі зараз навучаныя рознымі «фінансавымі пірамідамі» не толькі ў Маскве, але і ў нас. Я абсалютна нічога дрэннага не хачу сказаць у адрас банкаў, якія знайшлі магчымасць даць большы працэнт. Проста я сцвярджаю, што і меншая працэнтная стаўка не псуе прэстыж крэдытнай установы ў вачах кліента. Асабліва калі ён думае пра надзейнасць укладу.

— Прабачце, Вячаслаў Дзмітрыевіч. Пра надзейнасць уклада думалі і вашы кліенты канца 80 — пачатку 90-х гадоў...

— Я разумею, пра што вы. Той перыяд, пра які вы ўспомнілі, быў пачаткам карэннай ломкі занадта многага, і прапалі не толькі грашовыя ўклады. У праблемах, з якімі сутыкнулася наша грамадства, няма толькі чыста нашай віны. Нам здаецца, людзі разумеюць усё правільна, а таму не страцілі давер да Ашчадбанка.

Дарэчы, у сакавіку мінулага года мы правялі разавую кампенсацыю ўкладаў шляхам павелічэння ў дзесяць разоў іх рэшткаў па стану на 1.01.92 года з улікам дэнамінацыі. І сума налічанай кампенсацыі склала амаль 21 мільярд рублёў. Не лічачы кампенсацыі па спецыяльных рублёвых рахунках (па чэках Знешпасылгандлю).

Укладчыкі павінны разумець, што кожны раз, каб выплаціць ім працэнты, банк павінен зарабіць грошы. Адзін з магчымых шляхоў — продаж рэсурсаў на фінансава-крэдытным рынку. Інакш кажучы, прадастаўленне крэдыту — на розныя тэрміны — суб'ектам гаспадарання. Не самы лёгкі і даволі рызыкоўны шлях, тым не менш, летась мы змаглі зарабіць для выплаты сваім укладчыкам 1336 мільярдаў рублёў.

— Я хацеў бы яшчэ на хвілінку вярнуць вас да тэмы кампенсацыі старых укладаў. У сувязі з новымі намерамі банка.

— Давайце пакуль што будзем лаканічнымі і скажам так: зараз банк напружана працуе над вызначэннем крыніц фінансавання — для правядзення яшчэ больш важкай, чым мінулагодняй вясной, кампенсацыі тых самых укладаў насельніцтва канца 80 — пачатку 90-х гадоў, якія з'ела інфляцыя. Ідзе распрацоўка варыянтаў правядзення кампенсацыі. Мы зможам падрабязна пагаварыць на гэтую тэму, калі будзе поўная яснасць.

— Лаўлю на слове... Узнікае думка, што нялёгка быць дзяржаўным, урадавым банкам. Урады робяць памылкі, за якія павінны адказваць банкіры. Альбо праводзяць прыватызацыю, і зноў вам работа...

— На гэты раз больш прыемная, хоць і вельмі клопатная. У кастрычніку 1993 года рашэннем урада на нас былі ўскладзены абавязкі па выдачы і пераафармленні прыватызацыйных чэкаў «Маёмасць». Сертыфікаты выдадзены больш чым 3 мільёнам грамадзян. Але амаль палова насельніцтва не атрымала свае чэкі. Таму трэба правесці гіганцкую, без перабольшання, работу да ліпеня гэтага года. Карыстаючыся магчымасцю, хацеў бы давесці да ведама грамадзян такую інфармацыю. Калі нехта з іх захоча здаць свае імянныя чэкі ў банк па аб'яўленай намінальнай вартасці — а зараз гэта 35 тысяч рублёў — то пакуль што зрабіць гэта нельга. Іх пагашэнне дзяржава будзе рабіць пасля таго, як скончыцца тэрмін абарачэння, прыватызацыі і раздзяржаўлення.

— Ці можна атрымаць параду дзелавога чалавека? У інтарэсах чытачоў. Што вы параіце рабіць з чэкамі?

— Ва ўсякім разе, не варта спяшацца іх прадаваць. Варта ўсё ж выкарыстаць права, якое прадаставіла дзяржава. Уклаўшы грошы ў акцыі таго ці іншага прадпрыемства, чалавек становіцца адным з яго ўласнікаў. На месцах, у нашых банках, ёсць інфармацыя аб прыватызуемых прадпрыемствах. Можна пагартаць іх спісы і, што называецца, прыцаніцца.

— А ў вас няма статыстыкі, каму аддалі перавагу тыя, хто ўжо атрымаў свае чэкі?

— Па звестках Дзяржмаёмасці, значную цікавасць выклікаюць прадпрыемствы лясной, дрэваапрацоўчай, харчовай і лёгкай прамысловасці.

— Каб задаволіць попыт сваіх кліентаў, банкі імкнуцца да міжнароднага супрацоўніцтва. Як справы ў вас?

— З 1992 года супрацоўнічаем з фінансавай кампаніяй «Вестэрн Юніён», ЗША. Камп'ютэрная сістэма спадарожнікавай сувязі дазваляе ажыццяўляць пераводы ў валюце з 82 краін свету за лічаныя хвіліны. Перавесці свае сродкі за мяжу з нашай дапамогай можа любы жыхар рэспублікі, калі ён мае дазвол банка на вываз валюты за мяжу.

Карэспандэнцкія адносіны ў нас існуюць больш чым з 250 банкамі краін СНД, Балтыі, Заходняй і Усходняй Еўропы, Амерыкі.

— «З кім павядзешся, ад таго і набярэшся». Чаго набіраецеся вы?

— Пераймаючы замежны вопыт, пашыраем пералік паслуг насельніцтву. Адно з апошніх новаўвядзенняў — пластыкавая картка для разлікаў. Яна заменіць любы кашалёк і вельмі зручная ў карыстанні. Можна плаціць за тавары, паслугі, з дапамогай банкаматаў здымаць наяўныя сродкі з рахунку ў патрэбны для вас час і ў патрэбным месцы. Мы працуем з карткамі розных міжнародных плацежных сістэм — VISA, MASTER CARD і іншых. Напрыклад, карткай VISA можна разлічыцца ў 11 мільёнах месцаў абслугоўвання ў 220 дзяржавах.

— Ваш банк разам з тым з'яўляецца эмітэнтам нацыянальнай пластыкавай карткі?

— Наша мікрапрацэсарная картка «Белкарт» забяспечвае правядзенне безнаяўных плацяжоў у магазінах і на прадпрыемствах сферы паслуг РБ. Па ёй таксама можна атрымаць наяўныя грошы з рахунку ў пунктах выдачы.

— Мы гаворым, што ашчадны «Беларусбанк» — адзіная фінансавая ўстанова, дзе захаванасць укладаў гарантуецца дзяржавай. Але наколькі ўкладчык абаронены заканадаўча?

— Да тых нарматыўных актаў, якія ўжо ёсць, вельмі дарэчы было б, з пункту гледжання радавога грамадзяніна, дадаць яшчэ два — закон аб страхаванні ўкладаў насельніцтва і закон аб кампенсацыі ўкладаў.

З пункту гледжання банкаўскага работніка, не лішнім быў бы і закон аб дзяржаўнай дапамозе банкам. Так, як гэта зараз спрабуюць зрабіць нашы суседзі ў Літве. Пасля таго, як банкаўскі крызіс стварыў нямала праблем для эканомікі іх краіны.

— Значыць, ёсць работа заканадаўцам і тым, хто мае права заканадаўчай ініцыятывы. Будзем чакаць?

— І працаваць. Усе разам.

— Дзякуй за інтэрв'ю, Вячаслаў Дзмітрыевіч.

Гутарыў Уладзімір ХІЛЬКЕВІЧ.
Фота Мікалая АМЕЛЬЧАНКІ.

РОЗГАЛАС

ЧЭКАВАЯ ПРЫВАТЫЗАЦЫЯ: 200 ТЫСЯЧ ЗАЯЎ ЗА МЕСЯЦ

Паводле даных Міндзяржмаёмасці толькі за мінулы месяц каля 200 тысяч нашых суайчыннікаў звярнуліся ў тэрытарыяльныя камісіі з заявамі аб налічэнні ім імянных прыватызацыйных чэкаў «Маёмасць». Такім чынам, на сёння ў бязвыплатнай (чэкавай) прыватызацыі пажадалі прыняць удзел 5,3 мільёна грамадзян Беларусі, альбо 67,1 працэнта ад усяго паўналетняга насельніцтва краіны.

Як і раней, найбольшую прыватызацыйную актыўнасць дэманструюць жыхары заходніх рэгіёнаў Беларусі — Гродзенскай (77,8 працэнта ад усіх грамадзян, што маюць права на атрыманне чэкаў) і Брэсцкай (72,7 працэнта) абласцей. Нечакана ў студзені да іх далучыліся гамяльчане (75 працэнтаў) і наблізіліся магіляўчане (звярнулася з заявамі каля 70 працэнтаў насельніцтва). Зноў-такі па традыцыі замыкаюць гэты спіс жыхары Віцебшчыны (63,6 працэнта), Міншчыны (61,5 працэнта) і сталіцы (53,8 працэнта). Паколькі да заканчэння тэрміну прыёму ад грамадзян заяў на налічэнне ІПЧ засталося два месяцы, чакаецца, што на працягу іх тэрытарыяльныя камісіі будуць працаваць прынамсі не менш напружана, чым зараз. Па словах кіраўніка ўпраўлення чэкавай прыватызацыі Міндзяржмаёмасці Зінаіды Шаўчэнка, не выключана, што сваё права на атрыманне чэкаў скарыстаюць, у рэшце рэшт, каля сямі мільёнаў нашых суграмадзян.

Сяргей ГРЫБ.

«КУЦЮР» ДЛЯ РОДНАГА НАРОДА

Як стала вядома карэспандэнту «Звязды», падведзены вынікі паставак прамысловасцю Беларусі адзення і абутку гандлёвым прадпрыемствам краіны ў 1995 годзе.

Паводле аператыўных звестак, гандлёвымі прадпрыемствамі было атрымана 5,0 млн. адзінак швейных вырабаў, 25,0 млн. адзінак трыкатажных, 26,9 млн. пар панчошна-шкарпэткавых вырабаў, 7,5 млн. пар скуранога, гумавага і лямцавага абутку.

Вырашана пытанне з Навагрудскай швейнай фабрыкай па вытворчасці і пастаўцы ў студзені-лютым 1996 года штаноў мужчынскіх і дзіцячых у колькасці 5000 адзінак. Для забеспячэння насельніцтва таварамі для спорту і турызму дадаткова набыта ў прамысловасці 4000 пар лыжаў, 3000 пар лыжных палак, 2000 дзіцячых санак.

Сяргей РАСОЛЬКА.

ЗЛОДЗЕЙ ПАВІНЕН СЯДЗЕЦЬ У ТУРМЕ

Паводле даных УУС Мінгарвыканкома 1995 год для асабовага саставу міліцыі быў адным з самых складаных і цяжкіх.

За мінулы год колькасць толькі зарэгістраваных злачынстваў перавысіла 22-тысячны рубеж. 17 тыс. злачынстваў праходзіла па лініі крымінальнага вышуку, у выніку якіх ад рук злачынцаў загінула 295 чалавек. Самымі страшнымі і распаўсюджанымі злачынствамі з'яўляюцца забойствы — 117 выпадкаў. У выніку дарожна-транспартных здарэнняў загінулі 95 грамадзян, а ад цяжкіх цялесных пашкоджанняў — 83.

Сапраўдным бічом для жыхароў Мінска сталі ў мінулым годзе крадзяжы, яны складаюць 60 працэнтаў ад усіх злачынстваў, учыненых у горадзе. Асабліва сур'ёзнай праблемай для горада стала барацьба з крадзяжамі аўтатранспарту. У сувязі з прагрэсіруючым ростам парка асабістага аўтатранспарту і павышэннем попыту на аўтамабілі, іх вузлы і агрэгаты папаўняюцца рады крымінальнага аўтабізнесу.

Улічваючы ўсё вышэйсказанае, УУС горада наладзіла дзелавое супрацоўніцтва з органамі ўнутраных спраў Расіі і прыбалтыйскіх дзяржаў. Сумесна з літоўскай паліцыяй праведзены апрацоўкі месцаў збыту выкрадзенага транспарту ў г. Мінску і на тэрыторыі Літвы. У выніку выяўлена 6 арганізаваных злачынных груповак. Усяго за 1995 год супрацоўнікамі ДАІ затрымана 590 аўтамашын, якія знаходзяцца ў вышуку АУС рэспублікі.

Упраўленнем унутраных спраў горада адзначаецца ўзмацненне пажарна-тэхнічнага кантролю на аб'ектах. Агульная колькасць пажараў за год скарацілася на 4 працэнты, а пры тушэнні выратаваны 82 чалавекі, 103 адзінкі тэхнікі, матэрыяльных каштоўнасцей на суму каля 14 мільярдаў рублёў. Тым не менш, колькасць людзей, якія загінулі ў агні, павялічылася на трэць. Асноўнай прычынай трагедый з'яўляецца рост колькасці пажараў у жылым сектары па віне п'яных асоб.

Неспакой выклікае паражэнне практычна ўсіх сфер жыццядзейнасці горада такой «хваробай», як вымаганне і хабарніцтва. З гэтай катэгорыяй злачынцаў весці барацьбу асабліва цяжка. Але, як сказаў начальнік УУС Мінгарвыканкома Барыс Тарлецкі, ва ўпраўленні падрыхтаваны спісы верхаводаў бандыцкіх груповак, так званых «паханоў» злачыннага свету. Вызначана чарга для тых, хто павінен сядзець. І яны будуць сядзець, запэўніў Барыс Казіміравіч.

Сяргей КУРКАЧ.

ХТО АБАРОНІЦЬ БЕЛАРУСКАГА СПАЖЫЎЦА?

Паводле даных органаў Белстандарта рэспублікі, у 1995 годзе абласнымі і гарадскімі цэнтрамі стандартызацыі і метралогіі было праверана каля 2 тысяч прадпрыемстваў і камерцыйных структур, у 70,3 працэнта якіх былі выяўлены выпадкі рэалізацыі прадукцыі нестандартнай і неналежнай якасці (у 1994 годзе — 60,2 працэнта). Калі ў 1994 годзе рэалізавана прадукцыі з названымі парушэннямі на суму 1,1 мільярда рублёў, то летась няякаснай і нестандартнай прадукцыі рэалізавана ўжо на 26,9 мільярда рублёў. З правераных у мінулым годзе прадпрыемстваў розных формаў уласнасці 83,3 працэнта выпускалі для пакупніка прадукцыю нестандартную і няякасную; 38,7 працэнта прадпрыемстваў Мінгандлю і 55,8 працэнта прадпрыемстваў Белкаапсаюза рэалізоўвалі гэтую прадукцыю; 59,4 працэнта арганізацый Белбытсаюза аказвалі няякасныя паслугі. Гэта сумная статыстыка — далёка не безаблічныя лічбы.

Няцяжка зразумець, што за кожнай рэалізаванай адзінкай няякаснай прадукцыі тоіцца істотная пагроза для здароўя і нават жыцця спажыўцоў, нас з вамі. З другога боку, упэўнены, кожны з нас хоць аднойчы ў сваім жыцці сутыкнуўся з грубасцю з боку прадаўцоў, якія не толькі не дапамогуць выбраць той ці іншы тавар, не назавуць тэрмін яго захоўвання, асноўныя якасці, краіну-вытворцу, нарэшце, спосабы выкарыстання (на што па закону спажыўцы маюць поўнае права), а яшчэ аблічаць, абважаць, а калі будзем абурацца, аблаюць апошнімі словамі і давядуць пагрозы ледзь не да фізічнай расправы (нават такія выпадкі мелі месца, і па іх заведзены крымінальныя справы). Як у такім выпадку пакупніку абараніць свае правы ад недобрасумленнага рэалізатара або вытворцы? Хто стане на абарону спажыўца? Чаму атрымалася так, што апошнія маюць правы толькі тэарэтычна, на паперы? З просьбай адказаць на гэтыя і некаторыя іншыя пытанні карэспандэнт «Звязды» звярнуўся да загадчыка аддзела па абароне правоў спажыўцоў Міністэрства па антыманапольнай палітыцы Рэспублікі Беларусь Хурса Міхаіла Мікалаевіча.

— Міхаіл Мікалаевіч, як увогуле па рэспубліцы справы з абаронай правоў спажыўцоў на сённяшні дзень?

— Пачнём з таго, што вызначым сутнасць прадмета нашай гутаркі: абарона правоў спажыўцоў — гэта клопат дзяржавы пра апошніх, абарона іх інтарэсаў на рынку тавараў і паслуг. Гаворачы пра абарону правоў спажыўцоў, я хацеў бы зазначыць, што гэта пытанне з'яўляецца адной з найбольш актуальных і злабадзённых сацыяльна-эканамічных праблем усіх дзяржаў сусветнай грамадскасці. Існавала яна з моманту ўзнікнення і развіцця рынкавых адносінаў як праблема пошуку і дасягнення балансу, узгаднення розных (да палярнасці) інтарэсаў вытворцаў, якія імкнуцца рэалізаваць тавар любой якасці і як мага даражэй, пасрэднікаў — прадаўцоў тавараў, і іх спажыўцоў у інтарэсах якіх — мець шырокі выбар тавараў па памяркоўных цэнах. На жаль, у нас у рэспубліцы гэтага балансу дасягнуць пакуль не ўдалося. Трэба адзначыць, што да прыняцця 19 лістапада 1993 года Вярхоўным Саветам «Закона аб абароне правоў спажыўцоў» у рэспубліцы не было закона прамога дзеяння, а як вынік, і адзінай скаардынаванай сістэмы абароны правоў спажыўцоў. Аднак гэта не азначае, што раней насельніцтва рэспублікі як спажыўцы было не абаронена. Існавала хоць і не скаардынаваная, але даволі эфектыўная абарона спажыўцоў сродкамі партыйнага, прафсаюзнага, народнага кантролю, ведамасных кантрольных органаў, якія спецыялізаваліся на разглядзе лістоў, скаргаў і заяў грамадзян, іншых структур.

З парушэннямі правоў спажыўцоў актыўна вялі барацьбу і сродкі масавай інфармацыі. Была сфарміравана і проціпастаўлена гэтай з'яве грамадская думка. Практычна ва ўсіх кропках рэалізацыі насельніцтву тавараў і паслуг кантроль ажыццяўляўся праз «Кнігу скаргаў».

Новая сацыяльна-эканамічная сітуацыя адмоўна адбілася на ўзроўні жыцця насельніцтва. Спажыўцы адначасова адчуваюць на сабе ўздзеянне інфляцыі, падзенне вытворчасці, рост беспрацоўя, скарачэнне бюджэтных выдаткаў на сацыяльныя праграмы. Адбываецца скарачэнне рэальных грашовых прыбыткаў насельніцтва. Узровень абароны спажыўца катастрафічна знізіўся. Амаль поўнасцю знішчаны старыя формы і структуры, якія забяспечвалі абарону насельніцтва. Рынак у той форме, у якой ён зараз у нас існуе, прынёс беларускаму спажыўцу акрамя звыклых яму аблікаў-абважванняў і грубасці прадаўца, падман з дапамогай рэкламы, адсутнасць інфармацыі аб вытворчасці, якасці і спажывецкіх уласцівасцях тавару; грабеж праз аферы розных фінансавых структур; рэалізацыю шкодных для здароўя і нават небяспечных для жыцця тавараў, празмерныя цэны на паслугі. Каб не быць галаслоўным, прывяду некалькі фактаў. З 21 лютага па 11 сакавіка 1995 года ў пасёлку Бальшавік Мінскага раёна адбылося масавае захворванне грамадзян на дызентэрыю. Прычынай шпіталізацыі 199 чалавек з'явілася парушэнне санітарна-гігіенічных патрабаванняў пры ўстаноўцы помпаў на каналізацыйнай станцыі раённай службай камунальнай гаспадаркі і падача насельніцтву заражанай пітной вады. Вось яшчэ прыклад: у маі таго ж года 16 чалавек, якія заплацілі грошы, прыехалі ў санаторый «Бярэсце» Брэсцкай вобласці, каб адпачыць, захварэлі на сальманелёз у выніку ўжывання адвараных кур, якіх прыгатавалі з парушэннем тэхналогіі і тэрмінаў рэалізацыі. На жаль, падобных выпадкаў здараецца нямала.

Недастатковы кантроль дзяржаўных органаў за дзейнасцю структур, якія аказваюць фінансавыя паслугі насельніцтву, у выніку чаго допушчаны падман насельніцтва так званымі «фінансавымі пірамідамі». Так, у 1995 годзе толькі пракуратурай Мінска ўзбуджана 15 крымінальных спраў па фактах масавага падману спажыўцоў «фінансавымі пірамідамі» на суму прыкладна 60 мільярдаў рублёў.

— Міхаіл Мікалаевіч, дзе хаваюцца прычыны ўсіх гэтых недахопаў і парушэнняў?

— Аналіз сітуацыі па абароне правоў спажыўцоў, якая склалася ў рэспубліцы, паказвае, што прычынамі ў многім з'яўляюцца: недасканаласць нарматыўна-прававой базы, неразвітасць арганізацыйнай інфраструктуры, адсутнасць сістэмы інфармацыі і асветы насельніцтва па пытаннях дасведчанасці пакупніка і правоў спажыўца.

Ацэньваючы стан нарматыўна-прававой базы абароны правоў спажыўцоў у рэспубліцы, трэба адзначыць яе недасканаласць і відавочную неадпаведнасць патрэбе практыкі ў існуючай сацыяльна-эканамічнай сітуацыі. Перш за ўсё гэта датычыцца самога Закона «Аб абароне правоў спажыўцоў», які толькі з вялікай нацяжкай можна назваць законам прамога дзеяння па абароне правоў спажыўцоў, што поўнасцю пацвярджаецца пры параўнанні яго з дзеючымі заканадаўствамі Расіі, Украіны, іншых краін СНД.

Да абароны правоў спажыўцоў у Рэспубліцы Беларусь ў той ці іншай ступені маюць дачыненне практычна ўсе міністэрствы і іншыя цэнтральныя органы дзяржаўнага кіравання, мясцовыя органы выканаўчай улады. Трэба адзначыць актыўную работу ў накірунку аховы здароўя і бяспекі спажыўцоў Белстандарта і службы галоўнага санітарнага ўрача Міністэрства аховы здароўя, Службы кантролю пры Адміністрацыі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь. Першыя крокі разам з гэтай арганізацыяй па распрацоўцы і ўвядзенню сістэмы стандартаў па якасці прадуктаў харчавання, продажы асобных відаў тавараў, відах і метадах гандлю зроблены Мінгандлем і Мінсельгасхарчам. Белстандартам і службай галоўнага санітарнага ўрача праводзіцца работа па прадухіленню рэалізацыі на рынках рэспублікі няякасных тавараў, работ, паслуг. Аднак і тут ёсць шэраг нявырашаных праблем, а менавіта: неадпаведнасць патрабаванням практыкі матэрыяльна-тэхнічнай базы гэтых органаў, неразвітасць у арганізацыйным плане на рэгіянальным узроўні, тая ж недасканалая нарматыўна-прававая база. У ядро дзяржаўных органаў па абароне правоў спажыўцоў уваходзяць праваахоўныя органы, мытныя службы, міжведамасныя кантрольныя службы. У ранейшай сітуацыі адсутнічаў дзяржаўны орган, у функцыі якога ўваходзіла і арганізацыя кантролю за выкананнем заканадаўства па абароне правоў спажыўцоў у цэлым і каардынацыя іншых органаў у дадзеным накірунку. Пастановай Кабінета Міністраў Рэспублікі Беларусь № 304 ад 15 чэрвеня 1995 года ў якасці такога органа вызначана Міністэрства па антыманапольнай палітыцы. Арганізацыйная функцыя абароны правоў спажыўцоў МАП і яго тэрытарыяльных камітэтаў прадстаўлена аддзелам міністэрства з трох спецыялістаў, аддзелам у камітэце пры Мінскім гарвыканкоме з пяці спецыялістаў і ў абласных камітэтах — адным-двума спецыялістамі. На ўзроўні раёна, гарадоў абласнога падпарадкавання, у буйных пасёлках гэтыя структуры адсутнічаюць. Калі звярнуцца да арганізацыйнай структуры рэспубліканскага Таварыства па абароне правоў спажыўцоў, няцяжка заўважыць, што яна мае тыя ж самыя недахопы. Для параўнання: тэрытарыяльнае ўпраўленне Ленінградскай вобласці (без г. Санкт-Пецярбурга) з колькасцю насельніцтва прыкладна роўнай адной трэці колькасці насельніцтва Беларусі: аддзел па абароне правоў спажыўцоў — 7 спецыялістаў, аддзелы і асобныя спецыялісты ў буйных гарадах агульнай колькасцю 161 спецыяліст, больш за 500 упаўнаважаных у буйных пасёлках.

Неабходна канстатаваць, што у рэспубліцы адсутнічае сістэма інфармавання і асветы насельніцтва па пытаннях спажывецкай адукацыі і абароны правоў спажыўцоў: адсутнічае спецыялізаваны па дадзеным пытанні друкаваны орган (напрыклад у той жа Расіі — часопіс «Спрос»), публікацыі па гэтай праблеме носяць эпізадычны характар, у іх адсутнічае цэласнае бачанне праблемы, сетка кансультатыўных пунктаў па пытаннях абароны правоў спажыўцоў.

— Відавочна, у нашай сістэме абароны правоў спажыўцоў шмат недахопаў і праблем. А як падобныя праблемы вырашаюцца ў іншых краінах?

— Клопат аб эканамічным дабрабыце і сацыяльным спакоі вымусіў асобныя дзяржавы, а затым і сусветную грамадскасць выпрацоўваць адзіныя прынцыпы і ствараць сістэмы дзяржаўнай абароны правоў спажыўцоў. У 1973 годзе Еўрапейскі саюз на 25-й сесіі Кансультатыўнай асамблеі прыняў Хартыю абароны спажыўцоў, 9 красавіка 1985 года Генеральная Асамблея ААН прыняла «Кіруючыя прынцыпы для абароны інтарэсаў спажыўцоў». Згодна з гэтым дакументам дзяржавы бяруць на сябе клопат аб абароне інтарэсаў насельніцтв на рынку тавараў і паслуг, абавязацельствы па стварэнні і развіцці сістэмы размеркавання асноўных найбольш важных для насельніцтва тавараў і паслуг. Ва ўсіх краінах абарона спажыўцоў заснавана на адпаведнай нарматыўна-прававой базе, якая пастаянна ўдасканальваецца з улікам змяненняў сацыяльна-эканамічнай сітуацыі.

У той жа час далёка не ўсе дзяржавы маюць комплекснае заканадаўства па абароне правоў спажыўцоў. У ЗША, Англіі, Германіі, Італіі, Грэцыі, Нідэрландах і Швецыі выдадзены нарматыўныя акты, якія рэгулююць толькі некаторыя адносіны, напрыклад, па бяспецы прадукцыі ў цэлым ці асобных яе відаў. У астатніх выпадках дзейнічаюць агульныя нормы грамадзянскага права. У Іспаніі, Францыі, Партугаліі, Фінляндыі, Бельгіі, Расіі і нашай краіне дзейнічаюць спецыяльныя нарматыўныя акты па абароне правоў спажыўцоў. Адзіная краіна ў свеце, дзе заканадаўства па абароне правоў спажыўцоў кадзіфікавана — Бразілія. Кодэкс абароны правоў спажыўцоў гэтай краіны — комплексны нарматыўны акт, які ўключае ў сябе розныя нормы грамадзянскага, адміністрацыйнага, працэсуальнага і крымінальнага права. Акрамя гэтага, трэба адзначыць, што краіны еўрапейскага супольнасці распрацавалі шэраг уніфікаваных нарматыўных актаў па абароне правоў спажыўцоў, што вызначае палітыку ў гэтай сферы з улікам забеспячэння ў рамках аб'яднанага ўнутранага рынку.

— Міхаіл Мікалаевіч, якія шляхі выйсця з гэтай складанай сітуацыі для Беларусі вы бачыце?

— Аналіз сітуацыі з абаронай правоў насельніцтва на рынку тавараў, работ і паслуг паказвае, што для стварэння ў рэспубліцы эфектыўнай сістэмы дзяржаўнай абароны правоў спажыўцоў трэба будзе вырашыць цэлы шэраг прававых, арганізацыйных і сацыяльна-эканамічных праблем. Трэба прывесці ў адпаведнасць з патрабаваннямі практыкі нарматыўна-прававую базу па абароне правоў спажыўцоў, для чаго неабходна па-першае, распрацаваць і ўнесці на разгляд Вярхоўнага Савета новую рэдакцыю Закона «Аб абароне правоў спажыўцоў», якая была б заснавана на сусветным вопыце прававога рэгулявання гэтага пытання, па-другое, ажыццявіць уніфікацыю закона з міжнароднымі нарматыўна-прававымі актамі, і ў першую чаргу з законамі краін СНД. Па-трэцяе, распрацаваць і ўнесці ў Вярхоўны Савет пакет прыкладна з 60 новых законаў, якія б поўнасцю ліквідавалі прабелы, што існуюць у цяперашняй нарматыўна-прававой базе. Патрабуе ўдасканалення арганізацыйная структура сістэмы дзяржаўнай абароны правоў спажыўцоў. У мэтах найбольш поўнага вывучэння і пераймання вопыту іншых краін па абароне правоў спажыўцоў дзяржава павінна аказваць садзейнічанне супрацоўніцтву рэспубліканскіх структур, якія маюць дачыненне да абароны правоў спажыўцоў, з аналагічнымі міжнароднымі арганізацыямі на аснове членства ў гэтых арганізацыях. Аднак на гэтым шляху ўзніклі пэўныя цяжкасці. Дзяржава сёння знаходзіць сродкі для паездак спецыялістаў за мяжу для абмену вопытам. Знаходзіць тысячы марак і долараў. У нас узнікла неабходнасць уступлення ў міжнародную канс'юмерскую арганізацыю. Уступны ўзнос усяго 300 долараў ЗША. Валютная камісія на гэта грошай не дала. МАП згодна за кошт свайго бюджэту ўнесці гэтыя 300 долараў, аднак не атрымана дазволу і на гэта. Гэтыя грошы вярнуліся б дзяржаве з працэнтамі, бо пры ўступленні гэта арганізацыя гарантуе прадастаўленне на рускай мове ўсіх дакументаў, матэрыялаў па еўрапейскаму вопыту, якога нам зараз так не хапае. А пераклад адной старонкі тэксту, як вядома, сёння каштуе каля 5 долараў ЗША.

Для стварэння ў рэспубліцы эфектыўнай сістэмы дзяржаўнай абароны правоў спажыўцоў таксама неабходна стварэнне сістэмы адукацыі насельніцтва ў гэтай галіне. Мэтай стварэння такой сістэмы з'яўляецца распаўсюджванне сярод насельніцтва ведаў у галіне правоў спажыўцоў, якія забяспечаць яму граматнасць, кампетэнтнасць і самаабарону на рынку тавараў, работ і паслуг. Асвета насельніцтва як спажыўцоў павінна ажыццяўляцца органамі дзяржаўнага кіравання ўсіх узроўняў усімі законнымі і даступнымі сродкамі і метадамі, асноўнымі з якіх з'яўляюцца: размяшчэнне інфармацыйных лісткоў, вытрымак з законаў на спецыяльных стэндах у вызначаных месцах, чытанне спецыяльных курсаў лекцый, правядзенне дзелавых гульняў і практычных заняткаў па праблемах абароны правоў спажыўцоў для розных катэгорый насельніцтва ў школах, ПТВ, сярэдніх спецыяльных і вышэйшых навучальных установах. Добра б было ўвесці пастаянныя рубрыкі адукацыі насельніцтва па пытаннях абароны правоў спажыўцоў на радыё і тэлебачанні, у цэнтральным і мясцовым друку. У гэтым плане я ўдзячны некаторым перыядычным выданням, сярод якіх і газета «Звязда», якія своечасова ўсвядомілі актуальнасць гэтай праблемы і неабходнасць яе вырашэння. Супрацоўніцтва дапаможа паскорыць працэс аб'яднання намаганняў дзяржаўных органаў, грамадскіх арганізацый і ўжо сёння дазволіць данесці інфармацыю да спажыўца. Мы прыкладзём усе намаганні, каб як найхутчэй стварыць рэальную магчымасць для спажыўца ў выпадку неабходнасці звярнуцца па канкрэтную дапамогу.

Гутарку вёў
Сяргей ПРОТАС.

БЕЛАРУСЬ ПАВІННА ПРАВОДЗІЦЬ АКТЫЎНУЮ ЗНЕШНЮЮ ПАЛІТЫКУ

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.).

упісацца ў новы расклад міжнародных палітычных сіл, захаваць суверэнітэт і забяспечыць свайму народу надзейную будучыню і дабрабыт.

У гэтых умовах асаблівае значэнне набываюць праблемы нацыянальнай і еўрапейскай бяспекі. Натаўскія генералы заяўляюць, што мэтай расшырэння Паўночнаатлантычнага саюза з'яўляецца ўмацаванне стабільнасці на нашым кантыненце. Мы ўсе за стабільнасць, але стварэнне новай архітэктуры еўрапейскай бяспекі, падкрэсліў Прэзідэнт, не павінна суправаджацца ўзнікненнем новых бар'ераў на кантыненце.

На жаль, заходнееўрапейскія краіны праяўляюць [illegible] і эгаістычнасць. Яны хацелі б падпарадкаваць нас сваім правілам гульні ў існуючай сістэме эканамічных і палітычных каардынат. Нават наша палітыка эканамічнай інтэграцыі з Расіяй успрымаецца з гэтага пункту гледжання як пагроза.

У гэтай сітуацыі Беларусь павінна праводзіць актыўную, прагматычную і збалансаваную знешнюю палітыку, энергічна рухаць наперад і адстойваць свае нацыянальныя інтарэсы. Усе без выключэння асобы, якія фарміруюць наш міжнародны імідж, абавязаны праяўляць максімальную адказнасць. У дэмакратычных краінах парламенцкая апазіцыя можа колькі хочаш крытыкаваць урад, але за мяжой кожны парламентарый лі-

чыць сябе перш за ўсё [illegible] сваёй дзяржавы і [illegible] на суд замежнай аўдыторыі. У адказнай знешняй палітыцы, нагадаў Прэзідэнт, няма [illegible] — нацыянальна-дзяржаўныя інтарэсы.

Цяпер знешнепалітычная і знешнеэканамічная дзейнасць у значнай ступені дэцэнтралізавана. Многія рэгіёны і прадпрыемствы, партыі і грамадскія арганізацыі нарошчваюць [illegible] міжнародныя сувязі. Нельга, адзначыў Прэзідэнт, каб такую важную справу пускаць на самацёк. Міністэрства замежных спраў абавязана ўзяць на сябе функцыі каардынацыі, кантролю і ацэнкі эфектыўнасці нашых міжнародных акцый, зыходзячы з рэальных патрэбнасцей краіны.

Асаблівую ўвагу А.Лукашэнка ўдзяліў такому важнаму інструменту знешняй палітыкі, як эканамічная дыпламатыя. Забеспячэнне і развіццё нашых гандлёва-эканамічных інтарэсаў павінны стаць прыярытэтным напрамкам для ўсіх органаў улады.

На жаль, дыпламаты прымаюць удзел у гэтай рабоце эпізадычна, фрагментарна. Трэба больш актыўна выкарыстоўваць інстытут спецыялізаваных аташэ: па пытаннях абароны, фінансаў, сельскай гаспадаркі, працы, навукі і тэхнікі. Пара звярнуць сур'ёзную ўвагу на краіны, якія развіваюцца. У такіх рэгіёнах, як Лацінская Амерыка, Афрыка і Азія, зна-

[illegible] шляхам нашы традыцыйныя рынкі збыту.

Сёння, сказаў Прэзідэнт, трэба зрабіць глыбокі і ўсебаковы аналіз экспартных магчымасцей прамысловасці, сельскай гаспадаркі, навукова-тэхнічнага комплексу і вызначыць, якія новыя тавары мы можам выпрацоўваць, каб [illegible] на сусветным рынку і забяспечыць хуткую аддачу.

У сувязі з гэтым неабходна ў поўнай меры выкарыстоўваць магчымасці нашага ўдзелу ў міжнародных арганізацыях і фінансавых цэнтрах, дзе [illegible].

Задача дыпламатыі, нагадаў Прэзідэнт, заключаецца ў стварэнні спрыяльнага палітычнага клімату для развіцця ўзаемавыгаднага супрацоўніцтва Беларусі з замежнымі партнёрамі. Гэта, вядома, не азначае, што пасля правядзення перагавораў і падпісання адпаведных пагадненняў дыпламатыя можа адысці ўбок, як кажуць, «умыць рукі». У рамках сваіх магчымасцей і паўнамоцтваў кожны павінен дапамагаць у іх рэалізацыі. «Іншымі словамі, — сказаў Прэзідэнт, — трэба дакладна разумець і помніць, што дыпламатыя прасякае «вокны» і «дзверы» ў знешні свет не для сябе, а для дзяржавы і грамадства, адначасова прадстаўляючы іх інтарэсы».

Прэс-служба Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь — БЕЛТА.

«ПАВАЖАЮ ТЫХ, ХТО МАЕ ЎЛАСНУЮ ПАЗІЦЫЮ...»

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.).

— Я ведаю аб гэтых працэсах. Горад яны так не закранулі, як вёскі. Як мага хутчэй я хачу сабраць нараду кіраўнікоў культуры ўсіх абласцей і горада Мінска, і пагаварыць якраз на гэту тэму. Далей сустрэцца з кіраўнікамі абласцей, каб параіцца з імі, якое выйсце знайсці з такой сітуацыі, як спыніць гэты працэс? У асноўным жа гэта звязана з празаічнай справай — грашыма. Я не думаю, што нехта робіць нешта наўмысна для знішчэння нашай культуры.

— Вы гараджанін ці вясковец?

— Я нарадзіўся ў вёсцы. Закончыў сельскую школу ў Магілёўскай вобласці. І таму добра ведаю вёску. У сваёй вёсцы я быў адным з самых актыўных чытачоў бібліятэкі. Гэта вёска Вяззе Асіповіцкага раёна.

— У канцы 1995 года адбылася сустрэча Прэзідэнта Лукашэнкі з творчай інтэлігенцыяй рэспублікі. Ці прысутнічалі вы на ёй?

— Так.

— Якое ўражанне мела на вас гэта сустрэча?

— Спачатку была нейкая насцярожанасць з абодвух бакоў. Пасля чатырохгадзіннай размовы атмасфера ў зале памякчэла.

— Як вы лічыце, была знойдзена тады агульная мова?

— Была. І тое, што зараз Прэзідэнт перадаў 150 кватэр прадстаўнікам творчых саюзаў, аказалася рэальнай справай.

— Я вам задаю гэта пытанне, таму што ведаю, што вы ўжо не першы год працуеце з людзьмі творчымі. Ці існуе разлом у асяроддзі самой інтэлігенцыі, і на якой глебе ён адбыўся?

— Я бы не сказаў, што наша інтэлігенцыя падзелена на два лагеры. Творчая інтэлігенцыя — увогуле народ своеасаблівы. З імі асаблівая цярплівасць, далікатнасць патрэбныя. Вы ж ведаеце, ва ўсе часы творцы знаходзіліся ў апазіцыі да ўлады. І гэта нармальная з'ява. Яны крытыкавалі ўладу. Улада прыслухоўвалася. А грамадства рухалася наперад. Важна тут адна дэталь: каб крытыка не ператварылася ў крытыканства, у абразу іншых.

— У суседніх постсацыялістычных краінах інтэлігенцыя была галоўнай рухаючай сілай трансфармацыі грамадства ў напрамку дэмакратыі. Чаму такі нязначны ўплыў нашай інтэлігенцыі, творчых людзей на грамадскія працэсы ў Беларусі?

— Я не зусім з вамі пагаджуся ў тым сэнсе, што ўплыў творчай інтэлігенцыі на грамадства ў Беларусі такі ўжо малы. Ну хто якой лінейкай мог яго змераць? Гэта суб'ектыўнае меркаванне асобных журналістаў. А калі казаць аб'ектыўна, то ўплыў, вядома ж, ёсць. Але наша інтэлігенцыя, на жаль, апынулася ў страшэнна кепскім матэрыяльным становішчы. Атрымалася, што прэстыж навукі, культуры ўпаў. Інтэлігенцыя апынулася як бы ў каляіне, збоку ад асноўнай дарогі. З аднаго боку, ім сказалі: пішы, што хочаш, малюй што хочаш... Запанавала свабода. Але ж тыя адносіны, якія фарміраваліся ў грамадстве дзесяцігоддзямі... Абрэзаць усё гэта па-жывому, лічу, няправільна.

Асноўнае, чым я буду займацца, гэта падрыхтую прапанову аб матэрыяльнай падтрымцы творчых людзей. Дарэчы, і Прэзідэнт гэта выдатна разумее. Таму я зноў вяртаюся да тых 150 кватэр. Гэта той рэальны крок у падтрымку творцаў. Зараз яны не могуць знайсці грошы, каб пабудаваць сабе кватэру.

— Матэрыяльны бок — гэта толькі адзін з кампанентаў праблемы ўзаемаадносін улады з інтэлігенцыяй.

— Грошы — гэта таксама знак павагі да гэтых людзей.

Калі дзяржава будзе іх паважаць, плаціць ім нармальную заработную плату, дык і яны будуць старацца для дзяржавы.

— Цяпер атрымліваецца, што «мазгі» нацыі, яе таленты як бы не задзейнічаны ў працэсах пабудовы новага грамадства.

— Я з вамі згодзен. Але я лічу, што гэта з'ява часовая.

Справа павінна зрушыцца. Захады для гэтага робяцца і кіраўніцтвам краіны. Я думаю, што зрушыцца тая ненармальная сітуацыя, калі інтэлектуальны патэнцыял нацыі не запатрабаваны.

— На вашым рабочым стале ў гарвыканкоме сярод папер пастаянна ляжала кніга Губермана. Якія ў вас да яе адносіны?

— Паслухайце адно чатырохрадкоўе Губермана.

Как хотел я в азарте
По сразу двум идти дорогам.
Но не получится одной колодой карт
Играть и с дьяволом, и с Богом.

Многія вершы Губермана маюць глыбокі філасофскі сэнс. І я маю ад іх асалоду.

— А дача ёсць?

— На жаль, у мяне няма дачы. Я нядаўна ўзяў кавалак зямлі, каб пабудаваць летні домік. Калі б ля маёй дачы была рэчка, я з асалодай паседзеў бы на беразе з вудай.

— Гаворачы, што вы іграеце на гітары, спяваеце, ведаеце вялікую колькасць анекдотаў і ўвогуле чалавек з гумарам. Раскажыце што-небудзь. Дарэчы, чаму ад Міністэрства культуры праводзіць сёлета фестываль сатыры і гумару ў Аўцюках?

— Анекдот я пакіну да наступнай нашай сустрэчы. А што датычыцца фестывалю гумару — няма пытанняў!

— Хто для вас аўтарытэт у беларускай культуры, і чаму?

— Для мяне заўсёды аўтарытэтам былі такія пісьменнікі, як Караткевіч, Мележ. Я ведаю, што іх творы выдаваліся і будуць выдавацца. Гэта з'ява, якая выходзіць далёка за межы нашай рэспублікі.

Тое самае магу сказаць і пра Шамякіна. У мяне вельмі добрыя адносіны былі (цяпер ён ужо нябожчык) з Іванам Чыгрынавым. Гэта людзі, якіх я любіў і люблю, я ім веру. Яны для мяне і будуць аўтарытэтамі.

— А што для вас сям'я?

— Вельмі многае. У нас з жонкай (яна працуе інжынерам), двое дзяцей. Старэйшая дачка замужам, малодшая — студэнтка другога курса Беларускага эканамічнага універсітэта. Я вельмі люблю трох сваіх жанчын.

— А што вы любіце і не любіце ў падначаленых?

— Мне агідныя няшчырасць і падхалімства. Паважаю тых, хто мае ўласную пазіцыю, умее яе адстойваць, дабіваецца свайго.

— Гэтага ж я жадаю і вам.

Гутарыла Таццяна АНТОНАВА.

Алесь ЗВОНАК

2 лютага 1996 года памёр Алесь (Пётр Барысавіч) Звонак — таленавіты паэт, драматург, перакладчык, тэатразнавец, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Рэспублікі Беларусь. Нацыянальная літаратура страціла яшчэ аднаго шчырага [illegible], чалавека шматграннага таленту і нялёгкага жыццёвага лёсу.

Нарадзіўся Алесь Звонак 14 лютага 1907 года ў горадзе Мінску. Першая сусветная вайна [illegible] з бацькамі, і ён выхоўваўся спачатку ў дзіцячым прытулку, затым у чужой сям'і. Толькі ў 1922 годзе вярнуўся ў родны горад. Тут скончыў сямігодку, а праз два гады атрымаў сярэднюю адукацыю. З 1925 года працаваў адказным сакратаром газеты «Чырвоная Полаччына», адначасова кіраваў Полацкай філіяй «Маладняка». У 1927—1929 гадах Алесь Звонак — рэдактар на Беларускім радыё, а з 1929 па 1931 год — адказны сакратар, рэдактар аддзела паэзіі часопіса «Маладняк». Адначасова вучыўся на педагагічным факультэце Беларускага дзяржаўнага універсітэта. У 1934 годзе закончыў аспірантуру Акадэміі мастацтвазнаўства ў Ленінградзе, працаваў у АН БССР (1934-1935), а затым у газеце «Літаратура і мастацтва». У 1936 годзе быў арыштаваны і ў наступным годзе незаконна асуджаны на 10 гадоў зняволення. Поўны тэрмін пакарання адбыў у лагерах Магаданскай вобласці. Пасля вызвалення працаваў геолагам, галоўным геолагам на Поўначы. У 1954 годзе быў рэабілітаваны, у канцы 1955 года вярнуўся ў Мінск, дзе займаўся творчай працай.

Першыя вершы Алеся Звонака былі надрукаваны ў часопісе «Маладыя араты» ў 1925 годзе, а праз год разам з Я.Бобрыкам і Я.Туміловічам ён выдаў зборнік «Пунсовае ранне». Рамантычнай узнёсласцю і маладым запалам вызначаліся яго кнігі першай паловы 30-х гадоў «Буры ў граніце», «На лінію агню», «Мая Радзіма», паэмы «Каршун», «Загай». Філасофскім роздумам аб сэнсе жыцця, адвечнай знітаванасці чалавека з прыродай, трывогай за мір на зямлі былі прасякнуты яго пазнейшых кніг «Табе адной», «Запаветнае», «Россыпі», «Прадчуванне», [illegible]. Двойчы — у 1977 і 1987 гадах — выходзілі Выбраныя творы паэта. У 1992 годзе стаў лаўрэатам Дзяржаўнай прэміі Рэспублікі Беларусь за кнігу вершаў «Святлацені». Выступаў Алесь Звонак і ў галіне крытыкі, драматургіі тэатра і кіно. Ён аўтар п'есы «Навальніца будзе» па матывах трылогіі Я.Коласа «На ростанях», шэрагу сцэнарыяў навукова-папулярных фільмаў, кнігі артыкулаў і ўспамінаў «Неспакойныя сэрцы». Перакладаў на беларускую мову многія творы рускіх, украінскіх, латышскіх, літоўскіх, польскіх і іншых пісьменнікаў. На многія замежныя мовы перакладаліся вершы самога Алеся Звонака. На тэксты яго вершаў шмат песень стварылі беларускія кампазітары.

У 1992 годзе было нададзена ганаровае званне «Заслужаны работнік культуры Рэспублікі Беларусь».

Усё сваё жыццё Алесь Звонак пражыў мужна і сумленна, прысвяціўшы яго самаадданаму служэнню Бацькаўшчыне, роднай літаратуры. Ён заслужыў любоў і павагу тых, хто быў побач з ім, хто ведаў яго як добрага і мудрага чалавека, надзейнага сябра і таварыша.

Такім ён і застанецца ў нашых сэрцах, ва ўдзячнай памяці нашчадкаў.

М.Мясніковіч, У.Русакевіч, А.Сасноўскі, У.Ярмошын, М.Матусевіч, Р.Барадулін, Я.Брыль, В.Быкаў, Н.Гілевіч, І.Навуменка, І.Шамякін, В.Адамчык, С.Андраюк, В.Блакіт, Г.Бураўкін, А.Бутэвіч, А.Вярцінскі, М.Гіль, С.Грахоўскі, В.Вітка, Г.Далідовіч, А.Дудараў, А.Жалязоўскі, А.Жук, С.Законнікаў, В.Зуёнак, В.Каваленка, А.Кудравец, У.Ліпскі, М.Лужанін, В.Лукша, П.Макаль, У.Паўлаў, А.Пісьмянкоў, П.Прыходзька, І.Пташнікаў, А.Русецкі, Ю.Свірка, Я.Сіпакоў, В.Супрунчук, У.Юрэвіч.

БЕЛАРУСЬ І СВЕТ

Адзін з важнейшых паказчыкаў эканамічнага дабрабыту той ці іншай краіны — кошт стандартнага набору прадуктаў харчавання, так званая «харчовая карзіна». Другі не менш важны паказчык — тая доля сямейнага бюджэту, якая штомесячна выдзяляецца на набыццё гэтай самай «харчовай карзіны».

Амаль дзве трэці свайго месячнага даходу трацяць грамадзяне Беларусі на набыццё прадуктаў харчавання. Справа, вядома, не ў тым, што мы любім есці больш за ўсіх: нашы магазіны завалены прадукцыяй імпартнай вытворчасці па адпаведных цэнах, не адстаюць ад іх, а часам і пераганяюць, прадукты харчавання айчыннай вытворчасці.

Беларусь	73 прац.
Венгрыя	59 прац.
Германія	19 прац.
Расія	69,2 прац.
Украіна	76,1 прац.
Францыя	23 прац.

Не лепшая справа і ў нашых бліжэйшых суседзяў.

А вось у Францыі любяць смачна і прыгожа паесці, тым больш, што прадукты харчавання тут каштуюць танна і забіраюць у сям'і менш як чвэрць сярэднямесячнага даходу.

Сярэднестатыстычная нямецкая сям'я з чатырох чалавек пры адным працуючым траціць на харчаванне каля 19 працэнтаў ад яго зарплаты. Немцаў здаўна называлі каўбаснікамі, і цяпер, па статыстыцы, каля 10 працэнтаў расходаў нямецкай сям'і на прадукты харчавання ідзе на каўбасныя вырабы.

Венгры трацяць на ежу 59 працэнтаў свайго даходу. Пенсіянерам жа прыходзіцца выбіраць: купляць прадукты харчавання альбо лекі, ці ацяпляць кватэру.

Падрыхтаваў Анатоль СЛАНЕЎСКІ.

РЭПАРЦЁР АТРЫМАЎ ЗАДАННЕ...

НАБЫЦЬ ЛЕКІ Ў АПТЭЦЫ

Не сакрэт, што заработная плата многіх жыхароў нашай сталіцы ледзь дазваляе зводзіць канцы з канцамі, яе хапае толькі на тое, каб пракарміцца. Ну, а калі раптам яшчэ і хвароба прыхопіць, тут ужо час біць трывогу.

Для таго, каб ацаніць, ці не пагоршыцца стан хворага чалавека пасля наведвання ім аптэкі, наш карэспандэнт вырашыў зрабіць такую прагулку загадзя і падзяліцца сваімі ўражаннямі ад убачанага з чытачамі.

Калі вы, насуперак прынятым мерам засцярогі, усё ж прастудзіліся, дык здароўе можна паправіць, калі набыць сульфадыметаксін па цане ад 8 да 10 тысяч рублёў (цэны ў розных аптэках вар'іруюцца), сульфадымезін — 3-4 тыс. руб., тусупрэкс — 11—15 тыс. руб., таблеткі ад кашлю — каля 2 тысяч, парацэтамол — усяго 500 рублёў, каплі ад насмарку (санарын, галазалін) — каля 5 тыс. руб., анты-ангін — 22 тыс. руб.

Аспірын айчыннай вытворчасці знайсці ў нашых аптэках даволі цяжка, затое ёсць шырокі выбар яго імпартных аналагаў: плідол — 300 рублёў, панадол дарослы — 22—30 тыс. руб., дзіцячы — 37—44 тыс. руб. Колдрэкс дапаможа ўсім усяго за 37—38 тыс. рублёў.

Традыцыйныя анальгін і цытрамон каштуюць адпаведна 800—3700 руб. і 900—4900 рублёў. Болесуцішальны тэмпалгін можна набыць па цане ад 8,5 да 11 тыс. рублёў, пенталгін — за 8,5 тыс. руб. Солпадэін пакончыць з вашым болем за 35 тыс. руб., але тут, магчыма, схопіць сэрца.

А калі «ные» сэрца, вам дапамогуць валідол — 1200—3700 руб., нітрагліцэрын — 1200 руб., карвалол — 3200—5000 руб., настойка валяр'яну ці пустырніку — 4200 руб., кардымін — 7600 руб., валакардын — 21.000 руб.

Тым жа, хто пакутуе ад хвароб страўніка (дарэчы, хто ад іх не пакутуе?), за ўпакоўку но-шпы давядзецца выкласці 37.700 руб., гастрафарму — ад 9 да 11 тыс. руб., фесталу — 6,5 тыс. руб., леваміцэтыну — 10—13 тыс. руб., актываванага вугалю — 2 тыс. руб.

Аднаразовыя шпрыцы, на жаль, сустракаюцца не так часта, але зусім даступныя па цане — ад 800 да 1100 руб. у залежнасці ад аб'ёму.

Затое шырокі выбар пустышак для немаўлят — ад 4,5 тыс. руб. (айчынныя) да 37 тыс. руб. (фірмы «Gerber», аптэка №1 «Белфарма» па вул. Я. Коласа, 43).

Дарэчы, уражваюць наведвальнікаў аптэк дзіўныя танізуючыя таблеткі з экзатычнай назвай «Снежная жаба». Цікаўнасць можна задаволіць усяго за 70 тысяч рублёў.

А вось дзецям вельмі пашанцавала: агідны і ненавісны рыбін тлушч набыў прыемны апельсінавы і мятны смак, які, дарэчы, дадаткова аплачваць не трэба. І звычайны, і смачны рыбін тлушч абыдуцца клапатлівым бацькам у 84,5 тыс. рублёў.

Ну, а калі ў цябе, сябар, пахмелле, алка-зэльтцар можа толькі, дабіць цябе да канца, таму што па кошту не ўступае прычыне пахмелля — 24,5—28 тыс. руб. Дапаможа ён ці не — яшчэ пытанне, дык ці не лепш даверыцца выпрабаванаму народнаму сродку — і шанцаў больш, і кашалёк не спустошаны.

Ну, а калі вы вырашылі грунтоўна ўмацаваць сваё здароўе і ў вас яшчэ засталіся грошы, дык комплекс мульцівітамінаў «Цэнтрум» усяго за 101 тыс. руб. і бальзам Бітнера — 148 тыс. руб. за бутэльку ёмістасцю 500 мл — да вашых паслуг.

Моцнага вам здароўя, дарагія чытачы! У здаровым целе — здаровы дух!

Надзея НІКАЛАЕВА.

КРЫМІНАЛ, ЗДАРЭННІ

ВЫКРАДЗЕНА КАЛЕКЦЫЯ ОРДЭНАЎ І МЕДАЛЁЎ. ЗЛАЧЫНЦУ ПАКУЛЬ ШУКАЮЦЬ

Сышчыкі Першамайскага РАУС Віцебска працягваюць пошук злодзея, які ў канцы студзеня ўчыніў крадзеж вялікай і каштоўнай калекцыі баявых узнагарод з кватэры 73-гадовай пенсіянеркі. Дзейнічаў ён вельмі прымітыўна, але гэтага хапіла, каб абхітрыць бабулю.

Пазваніўшы ў дзверы, злачынца прадставіўся работнікам раённага аддзела сацзабеспячэння, які прыйшоў з мэтай пераафармлення дакументаў для павелічэння пенсіі. Магічнае слова «пенсія» прымусіла старую ўпусціць яго ў свае пакоі. Там мужчына доўга-доўга гаварыў аб розным, выклікаў прыхільнасць з боку пенсіянеркі. Тая сама паказала яму скрынку з узнагародамі мужа, які ўжо памёр.

Па нейкай надуманай прычыне рабаўнік выйшаў за парог і знік. Праўда, не пусты: у яго з'явіліся ордэн Героя Савецкага Саюза «Залатая Зорка», ордэн Леніна, 4 ордэны Чырвонага Сцяга, 2 ордэны Айчыннай вайны І ступені, ордэн Аляксандра Неўскага, ордэн Чырвонай Зоркі, ордэн Айчыннай вайны II ступені, медаль «За баявыя заслугі», 22 медалі «За перамогу ў Вялікай Айчыннай вайне», а да таго ж — 100 долараў ЗША і пазалочаны наручны гадзіннік «Чайка». Страты па ўзнагародах склалі па дзяржрасцэнках усяго 3,2 млн. рублёў, а на «чорным» рынку злачынца за такі набор можа атрымаць недзе 1700—2400 долараў.

Аднак справа зусім не ў кошце выкрадзенага. Хацелася б яшчэ раз папярэдзіць даверлівых пенсіянераў: будзьце пільнымі!

Сяргей ХРЫПАЧ, прэс-цэнтр МУС.

РАЗБОЙ ЛЯГЧЭЙ ПАПЯРЭДЗІЦЬ, ЧЫМ РАСКРЫЦЬ

Нягледзячы на тое, што ў сродках масавай інфармацыі ўдзяляецца дастаткова ўвагі прафілактыцы такіх правапарушэнняў, як разбоі, грамадзяне адносяцца да адпаведных паведамленняў неналежным чынам.

Так, у Заводскі РАУС г. Мінска звярнуўся непрацуючы мясцовы жыхар і заявіў, што двое невядомых, на званок якіх ён адчыніў дзверы, уварваліся ў кватэру і пад пагрозай нажа забралі магнітафон. Нарад міліцыі спрацаваў аператыўна і дакладна: абодва злачынцы — непрацуючыя жыхары сталіцы — у хуткім часе былі затрыманы.

У Першамайскі РАУС г. Бабруйска звярнулася начальнік цэха футравай фабрыкі, якая заявіла, што трое невядомых у масках, на званок якіх яна адчыніла дзверы кватэры, збілі яе, звязалі, укралі розныя рэчы на суму каля 15 мільёнаў рублёў. За гэта злачынства супрацоўнікамі аддзела крымінальнага вышуку затрыманы непрацуючы мясцовы жыхар. Саўдзельнікі ўстанаўліваюцца.

Трыма днямі пазней сюды ж звярнулася пенсіянерка, якая паведаміла, што позна ўначы невядомы па вяроўцы спусціўся з даху дома да яе на балкон, размешчаны на пятым паверсе, разбіў шкло, пранік у кватэру і ў прысутнасці гаспадыні ўкраў тэлевізар, шапку з футра норкі, 6 бутэлек гарэлкі і знік. Праз дзве гадзіны патрульным нарадам аддзела службы аховы злачынца быў затрыманы, украдзенае канфіскавана.

На наступнае паведамленне асаблівую ўвагу трэба звярнуць вадзіцелям прыватных таксі, а таксама жадаючым проста падзарабіць у вячэрні час. 2 лютага ў Савецкі РАУС г. Гомеля звярнуўся непрацуючы мясцовы жыхар і заявіў, што двое невядомых, якіх ён падвозіў на асабістай аўтамашыне «Жыгулі», нанёсшы яму рэзаныя раны ніжняй сківіцы і правай кісці, завалодалі аўтамашынай і ўцяклі. У выніку аператыўных дзеянняў нарадам Цэнтральнага аддзела службы аховы ўжо праз 40 хвілін злачынцы былі затрыманы ва ўказанай аўтамашыне.

На жаль, апісаныя выпадкі не адзінкавыя. Аднак, калі б пацярпеўшыя былі больш пільнымі і ўважлівымі, многія злачынствы можна было прадухіліць.

Прымяненне зброі прызнана правамерным

3 лютага ў 01.15 у г. Мінску, на скрыжаванні вуліц Прытыцкага і Лабанка, шафёр МП «Казаграсервіс», мінчанін, кіруючы ў нецвярозым стане асабістай аўтамашынай «Жыгулі», не спыніўся на патрабаванне работніка міліцыі і спрабаваў уцячы. Кінуўшы аўтамашыну, хуліган забег у пад'езд дома, што знаходзіўся побач, дзе некалькі разоў ударыў па галаве міліцыянера Фрунзенскага аддзела аховы, які праследаваў яго, а пасля папярэджання выстралам з табельнага пісталета раніў злачынцу ў нагу, бо той спрабаваў яго адабраць. Прымяненне зброі пракуратурай прызнана правамерным. Узбуджана крымінальная справа.

Канстанцін ШАЛЬКЕВІЧ, Прэс-цэнтр МУС Беларусі.

ДАКУМЕНТЫ САВЕТА ЕЎРОПЫ ПРА БЕЛАРУСЬ

Прадстаўнікі беларускага ўрада і парламента, лідэры грамадскай думкі нашай краіны, з аднаго боку, і кіраўніцтва Савета Еўропы і члены яго Парламенцкай асамблеі — з другога, цяпер, пасля абрання ў Беларусі парламента і прыняцця Расіі ў Савет Еўропы, лічаць неабходным далейшае інтэграванне Беларусі ў гэтую арганізацыю, якое павінна завяршыцца паўнапраўным членствам нашай краіны ў Савеце Еўропы. Гэта выглядае лагічным і натуральным цяпер, калі Савет Еўропы стаў панкантынентальнай структурай, аднак не трэба, відаць, разлічваць на аўтаматычны рух беларускай заяўкі на прыняцце ў СЕ. Беларусь не столькі словамі, колькі дзеяннямі павінна даказаць, што наша месца ў Савеце Еўропы. Дзеяннямі, накіраванымі на ўдасканаленне заканадаўства, замацаванне прынцыпу падзелу ўладаў, захаванне правоў чалавека, свабоды слова, сходаў, партый, расшырэнне мясцовага самакіравання, падтрымку нацыянальных, рэлігійных, моўных меншасцей і інш.

Стан вырашэння ўсіх гэтых праблем будзе падрабязна вывучаны палітычным і юрыдычным камітэтамі СЕ, дакладчыкамі па праблеме ўступлення Беларусі ў гэтую арганізацыю...

Гэта будзе зроблена ў блізкай перспектыве, а пакуль што ў інфармацыйным цэнтры Савета Еўропы ўдалося знайсці два дакументы, у назве якіх ёсць слова «Беларусь»: «Справаздача аб парламенцкіх выбарах у Беларусі (29 лістапада і 10 снежня 1995 года), складзеная Гунарам Янсанам па выніках назірання дэлегацыі з СЕ (Дакумент 7430) і «Даклад аб эканамічнай сітуацыі ў Беларусі, Расіі і Украіне» зроблены Янам Блау і Ліборам Новакам (Дакумент 7453). Апошні разглядаўся на Парламенцкай асамблеі СЕ 26 студзеня.

Гэтыя дакументы цікавыя тым, што сёння менавіта на іх грунтуецца ў Савеце Еўропы ўяўленне аб Беларусі. Якое яно, можна меркаваць па прыведзеных ніжэй вытрымках з гэтых дакументаў.

Ва ўступе першага з іх, датаванага 17.01.1996 г., адзначаецца, што камісія СЕ не адзначыла сур'ёзных парушэнняў у першым туры выбараў 29 лістапада і палічыла непатрэбным вяртацца на Беларусь 10 снежня. Гунар Янсан спыняецца на хібах беларускага выбарчага закона, у прыватнасці магчымасці рознай інтэрпрэтацыі яго асобных артыкулаў.

«Як даказала сама неабходнасць правядзення чатырох тураў выбараў для абрання парламента, выбарчы закон прадугледжвае дзве неапраўданыя нормы: неабходнасць удзелу ў выбарах больш чым 50 працэнтаў выбаршчыкаў і атрымання больш за палову галасоў тых, хто прыйшоў на выбарчыя ўчасткі. Паколькі не хапала інфармацыі пра кандыдатаў, ім было цяжка атрымаць больш за палову галасоў, тым больш што ў сярэднім прыпадала па восем кандыдатаў на акругу», — зазначае Г. Янсан. Гаворачы аб самой выбарчай кампаніі, аўтар даклада зазначае: «Была абмежавана свабода сродкаў масавай інфармацыі, і кандыдаты мелі малы доступ да СМІ. Нічога там не паказвала, што павінны адбыцца выбары. Кандыдаты крытыкавалі прэзідэнцкі ўказ, які ў імя роўнасці абмежаваў расходы на выбарчую кампанію». Г. Янсан піша, што асенняя выбарчая кампанія ў Беларусі была гэтак жа дрэнна арганізавана, як і веснавая. Адзначаецца, што некаторым беларускім газетам было забаронена друкавацца ў беларускіх друкарнях і яны вымушаны былі звяртацца да замежных выдаўцоў (у Літве) і ствараць уласную сістэму распаўсюджвання сваіх выданняў. Асобным пунктам адзначаецца, што Прэзідэнт Беларусі па тэлебачанні выказаў шкадаванне аб расходах на гэтыя выбары і сумненне ў карыснасці парламента як такога, нават пагражаючы ўвядзеннем прамога прэзідэнцкага кіравання. «Тым не менш, — піша дакладчык СЕ, — нягледзячы на няхватку інфармацыі і заявы Прэзідэнта, удзел выбаршчыкаў у галасаванні быў вышэйшы, чым у маі». Падчас галасавання, як канстатавала камісія СЕ, асаблівых парушэнняў не было.

Два асноўныя моманты, якія падвергліся крытыцы з боку камісіі СЕ, такім чынам, — недасканаласць выбарчага закона і заканадаўства па сродках масавай інфармацыі.

У другім дакуменце, прысвечаным эканамічнай сітуацыі ў Беларусі, Расіі і Украіне, нашай дзяржаве прысвечаны ўсяго дзве старонкі тэксту. Аўтары зазначаюць, што паколькі Беларусь павольна ажыццяўляе эканамічныя рэформы, дык эканамічны крызіс закрануў яе больш, чым іншыя дзяржавы. Валавы ўнутраны прадукт паменшыўся ў 1993 годзе на 9 працэнтаў і на 21 — у 1994-м. Як і ў іншых краінах, лібералізацыя цэн выклікала зніжэнне ўзроўню жыцця і павышэнне сацыяльнай напружанасці.

«Дарэчы, шмат хто з беларусаў не можа ўявіць сабе незалежнае існаванне сваёй краіны, што займае панылую раўніну, на якой жыве 10 мільёнаў насельніцтва. Беларусь не мае натуральных межаў і была цалкам інтэгравана ў савецкую эканоміку. Большасць вялікіх ваенных заводаў, якія давалі каля 70 працэнтаў прамысловай прадукцыі, зараз спыніліся. Краіна амаль цалкам залежыць ад імпарту з Расіі», — пішуць дакладчыкі Я. Блау і Л. Новак. «Вырашэннем эканамічных праблем краіны магла б стаць падтрымка прыватнага сектара, які ўсё яшчэ знаходзіцца ў зародкавым стане. Амаль усе найважнейшыя прадпрыемствы належаць дзяржаве, і толькі ў сельскай гаспадарцы чвэрць прадукцыі атрымліваецца на невялічкіх прыватных лапіках зямлі. Рэалізацыя сціплай праграмы прыватызацыі пачалася ў 1994 годзе», — пішуць дакладчыкі.

Закранаючы эканамічны аспект майскага рэферэндуму ў Беларусі, аўтары даклада зазначаюць, што ён прайшоў пад знакам настальгіі па мінуўшчыне і што 80 працэнтаў тых, хто прыняў удзел у галасаванні, выказаліся за збліжэнне з Расіяй. «Але найважнейшым пытаннем застаецца, ці будуць увогуле працягвацца эканамічныя рэформы. Палітычны курс беларускага кіраўніцтва ўжо выклікаў скептыцызм МВФ у справе выдзялення крэдытаў... Прэзідэнт забараніў дзейнасць інвестыцыйных фондаў, пад сумненне была пастаўлена чэкавая прыватызацыя. Прыватызацыя вялікіх прадпрыемстваў яшчэ не пачыналася. Прэзідэнт Беларусі, здаецца, мяркуе, што эканамічная інтэграцыя з Расіяй можа замяніць рэформы», — робяць выснову аўтары даклада Я. Блау і Л. Новак, ставячы пад сумненне імкненне і здольнасць Беларусі да эканамічных пераўтварэнняў.

У прынятай па гэтаму дакладу пастанове выказана просьба да краін—членаў Савета Еўропы паспрыяць стварэнню будучага пан'еўрапейскага рынку з удзелам Беларусі, Расіі і Украіны.

Валер КАЛІНОЎСКІ.

ДАВЕДКА «ЗВЯЗДЫ»

Беларусь з'яўляецца кандыдатам на прыняцце ў Савет Еўропы з 12 мая 1993 года, наш парламент атрымаў статус спецыяльнага запрошанага ў Парламенцкай асамблеі СЕ з 16 верасня 1992 года.

Савет Еўропы — старэйшая (1949) і самая шырокая палітычная арганізацыя на кантыненце. У яе ўваходзяць 39 дзяржаў, у тым ліку 15 посткамуністычных. Чакаюць прыняцця ў СЕ Харватыя, Беларусь, Боснія-Герцагавіна. Ні адна з 15 краін Еўрапейскага саюза не трапіла ў яго, мінаючы Савет Еўропы. Штаб-кватэра СЕ знаходзіцца ў Страсбургу (Францыя).

У Савеце Еўропы дзейнічаюць тры асноўныя органы: Камітэт Міністраў, які складаецца з 39 міністраў замежных спраў краін-членаў або іх пастаянных прадстаўнікоў у Страсбургу; Парламенцкая асамблея, у якую ўваходзяць прадстаўнікі нацыянальных парламентаў: Генеральны сакратарыят на чале з Даніэлам Таршысам. Мэты дзейнасці Савета Еўропы: абарона правоў чалавека, парламенцкай дэмакратыі і прыярытэту законаў; узгадненне ў краінах-членах сацыяльнай і юрыдычнай практыкі; падтрымка свядомасці еўрапейскага адзінства, заснаванага на агульных каштоўнасцях, нягледзячы на рознасць культур. З 1989 года важнейшай задачай Савета Еўропы сталі дзеянні па палітычнай падтрымцы новых дэмакратый у посткамуністычных краінах і назіранне за станам выканання там правоў чалавека, дапамога гэтым краінам у палітычных, канстытуцыйных і эканамічных пераўтварэннях. У рамках СЕ працуе Камісія і Еўрапейскі суд па правах чалавека, дзейнасць якіх заснавана на Еўрапейскай канвенцыі па правах чалавека. Існуюць таксама канвенцыі і хартыі СЕ па падтрымцы нацыянальных меншасцей, мясцовага самакіравання, рэгіянальных моў, супраць расізму, ксенафобіі і антысемітызму, культурныя, маладзёжныя, спартыўныя і іншыя праграмы. Бюджэт СЕ ў 1995 годзе склаў 1 млрд. французскіх франкаў (каля 191 мільёна долараў ЗША).

ПЕЛЕНГ-НАВІНЫ

НА ДУМКУ КІРАЎНІКА ЎРАДА ЧАЧНІ, КАНФЛІКТ МОЖА МЕЦЬ САМЫЯ СУР'ЁЗНЫЯ НАСТУПСТВЫ

Урад Чачні занепакоены антыўрадавым мітынгам у цэнтры Грознага, які цягнецца ўжо некалькі дзён. Колькасць мітынгуючых дасягае 10 тысяч чалавек. У кожнай калоне партрэты Джахара Дудаева і лозунгі на рускай і англійскай мовах: «Вывесці войскі з Чачні» і «Дудаеў — прэзідэнт». Паводле даных МУС Чачні, сярод мітынгуючых нямала ўзброеных людзей, ад якіх можна чакаць правакацый. У панядзелак на верхнія паверхі прэзідэнцкага палаца паднялася група з 70 чалавек і ўстанавіла там сцягі Чачэнскай Рэспублікі, а таксама партрэты Дудаева. На думку ўрадавых крыніц, гэты мітынг — загадзя спланаваная акцыя, якая мае мэту дэстабілізаваць становішча ў сталіцы і Чачні, вымусіць пайсці ў адстаўку ўрад Доку Заўгаева. Кіраўнік Чачні выказаўся супраць вываду федэральных войскаў з тэрыторыі рэспублікі. Па яго словах, прадудаеўскія сілы перакрэслілі тыя пазітыўныя тэндэнцыі, што намеціліся ў Чачні ў ходзе намаганняў федэральнага ваеннага камандавання і расійскага кіраўніцтва па вырашэнню канфлікту.

ЧАРНАМЫРДЗІН ПЕРАДУМАЎ

У Санкт-Пецярбургу адбылося вылучэнне яшчэ аднаго кандыдата на пасаду прэзідэнта Расіі — Віктара Чарнамырдзіна, які яшчэ месяц назад, як вядома, заяўляў аб тым, што ні ў якім разе не будзе спаборнічаць з Барысам Ельцыным за пасаду кіраўніка дзяржавы. Гэту ідэю ўнесла дэпутат Дзярждумы Галіна Старавойтава. У Санкт-Пецярбургу яе падтрымалі многія лідэры партыі «Дэмакратычны выбар Расіі».

ЗАБАРАНІЛІ ПІЦЬ, КАБ БЫЛО ШТО ЕСЦІ

Міністэрствам і ведамствам у Кітаі загадана больш не падаваць алкагольных напояў на афіцыйных банкетах па прычыне рэзкага дэфіцыту зерня ў краіне. Эканомію злакаў урад шукае ў змяншэнні ўжывання спіртнога. Алкагольныя напоі ў Кітаі выпрацоўваюць у пераважна з пшаніцы і рысу.

ВЯСЕЛЛЕ МЭР СПРАЎЛЯЎ У ЦЫРКУ

Мэр сталіцы Калумбіі Багаты заслужана карыстаецца рэпутацыяй эксцэнтрычнага і непрадказальнага чалавека. Гэта яшчэ раз пацвердзіла яго нядаўняе вяселле. Мэр і яго нявеста абвянчаліся ў цырку на вачах у сотні гледачоў, якія заплацілі па 40 долараў за гонар прысутнічаць пры гэтым заключэнні шлюбу. Жаніх і нявеста, апранутыя ў мешкавіну, прыбылі да алтара на слане і абвянчаліся пад рык сямі бенгальскіх тыграў, якія скакалі праз палаючыя кольцы. Даход ад продажу білетаў пайшоў на дабрачынныя мэты.

ЗАБОЙЦА ПРЭМ'ЕРА ІЗРАІЛЯ СТАЎ ПЕРШЫМ ЖАНІХОМ ДЛЯ ЯЎРЭЙСКІХ ДЗЯЎЧАТ

Забойца прэм'ер-міністра Ізраіля Іцхака Рабіна стаў нацыянальным героем у вачах многіх маладых ізраільцянак і амерыканскіх яўрэек. Аб гэтым паведаміла ізраільская газета «Едиот Ахронот». Шмат дзяўчат ужо апублікавалі афіцыйныя шлюбныя аб'явы ў яўрэйскай прэсе ЗША. Кожная выказвае жаданне як мага хутчэй выйсці замуж за Аміра. Заяўкі працягваюць паступаць. Кандыдатуры нявест будуць разглядацца спецыяльным саветам равінаў, які вызначыць, хто менавіта з прэтэндэнтак здольны стаць дастойнай жонкай экстрэміста Ігала. 25-гадовы Ігал Амір зусім не падобны на героя-супермена. Ён маленькага росту і даволі худы. Зараз жаніх- забойца знаходзіцца пад следствам.

Радыё «Свабода», «Голас Амерыкі», радыё «Швецыя» і «Радыё-РОКС» слухаў Сяргей ПРОТАС.

ІНФАРМ-КАКТЭЙЛЬ

Госпаду Богу адрасаваны горы пісьмаў, якія ляжаць на асобным складзе галоўнай пошты Іерусаліма. Людзі пішуць Усявышняму з усіх канцоў свету, звяртаючыся з самымі рознымі просьбамі. Апошнім часам сталі прыходзіць у Іерусалім і пісьмы з Расіі. Напрыклад, урач з Томска просіць дапамагчы яму ўладкавацца на працу ў клініку. Другі расіянін просіць пакаяння, таму што на працягу дзесяцігоддзяў краў посуд ва ўсіх кафэ, рэстаранах, гасцініцах. А жыхар Іркуцка Пётр С. просіць: «Госпадзі! Я хацеў бы жаніцца, але не магу знайсці падыходзячай дзяўчыны. Прашу цябе, пайшлі мне каго-небудзь».

Па словах дырэктара пошты Мошэ Бен Меера, пісьмы далей не перапраўляюць, але і не вяртаюць аўтарам. На самай справе, незразумелым бы аказаўся подпіс: «Адрасат невядомы».

ЭКСТРА-ПРЭС

Тры расійскія грамадзянкі, якія прыбылі ў Сеул з Хабараўска па турыстычных візах, арыштаваны паліцыяй па абвінавачванню ў незаконнай працоўнай дзейнасці.

Хабараўчанкі працавалі ў сеульскіх барах з сумніўнай рэпутацыяй у ролі гейш, хоць турыстычная віза не дае права на працаўладкаванне. Больш таго, яны падазраюцца ў прастытуцыі. Калі іх паказваюць у праграмах мясцовага тэлебачання, то яны закрываюць твары рукамі.

За падобнае правапарушэнне расіянкам пагражае турэмнае зняволенне тэрмінам да аднаго года, штраф, а таксама высылка з краіны.

ІТАР—ТАСС

СЁННЯ

СОНЦА

	Усход	Захад	Даўжыня дня
Мінск –	7.46	17.01	9.15
Віцебск –	7.40	16.47	9.07
Магілёў –	7.35	16.51	9.16
Гомель –	7.28	16.53	9.25
Гродна –	8.00	17.17	9.17
Брэст –	8.56	17.23	9.27

МЕСЯЦ

Поўня 4 лютага

ІМЯНІНЫ

Пр. Грыгорыя, Уладзіміра, Філіпа, Аляксандра, Віталія

К. Тэадора, Рычарда, Рамана

НАДВОР'Е

Сёння ўдзень па рэспубліцы захаваецца пераменная воблачнасць, у паўночна-ўсходніх раёнах месцамі слабы снег. Тэмпература паветра ў Гродне і Брэсце — 9—11, у астатніх абласных цэнтрах — 10—12 градусаў марозу.

У наступныя двое сутак у паўднёвых раёнах пройдзе невялікі снег, слабая мяцеліца. 8 лютага без ападкаў, тэмпература ўначы — 17—22, месцамі да 27, 9-га па поўдню 12—17, удзень — 9—14 градусаў ніжэй нуля.

Медыцынскі прагноз надвор'я на 7 лютага

Надвор'е па-ранейшаму будзе вызначацца полем павышанага атмасфернага ціску. Чакаецца далейшы рост ціску і ўтрымання кіслароду ў паветры. У такіх умовах захоўваецца верагоднасць пагаршэння самаадчування ў метэазалежных хворых, схільных да спастычных рэакцый.

У мэтах прафілактыкі рэкамендуецца прытрымлівацца ашчаднага рэжыму, прымаць заспакаяльныя і сасудапашыральныя сродкі.

Антаніна КАРОЗА, навуковы супрацоўнік БелНДІ кардыялогіі.

Выпуск № 324 Рубрыку вядзе Мікалай ЧАХОЎСКІ

Жартачкі ўбок — настае лепшы час сяўбы перцаў ды баклажанаў

З усіх цеплалюбівых культур найбольш слаба развіваюцца перцы і баклажаны. Яны доўга ўсходзяць, пасля амаль не растуць, здараецца, хварэюць. Узрост расады гэтых культур самы падоўжаны — да 65 дзён. Так што недзе ў канцы лютага трэба будзе брацца за справу. Адпачынак дачніка скончыўся.

Зямлю выкарыстоўваюць дастаткова чыстую. Яна з верхавых чарназёмаў — найлепш з асушаных тарфянікаў. Краты выварочваюць гэтага чарназёму вельмі многа. Ён выспеў на ветры, прамёрз. Для таго, каб карані раслін знайшлі ўсё неабходнае, дастаткова на два літры зямлі дадаць дзве лыжкі з верхам прасеянага попелу. У гэту сумесь можна дабавіць рачны пясок (шостую частку), пілавінне (дзесятую частку). Пілавінне лепш дробнае і добра прамочанае ці вымачанае.

Найбольш клапатлівая работа з насеннем. Яго адбіраць па памерах (лепшае — большае), па вазе, па адсутнасці розных «балячак».

У літровым слоіку снегавой вады растварае чайную лыжку звычайнай солі. Усыпаем усё насенне. Чакаем да 10 хвілін памешваючы. Самыя важкія асядаюць на дно. З імі і праводзім далейшую работу. Змяшчаем у раствор марганцоўкі (малінавы колер) на 20—30 хвілін і адразу — у раствор мікраэлементаў (настой лыжкі попелу ў 0,5 літра вады). Абагачэнне мікраэлементамі доўжыцца суткі-двое. Пасля гэтага зярняткі злёгку падсушваем і сеем.

Просты спосаб — абясшкоджванне ў кіпені. Важкія экземпляры, якія «адабрала» салёная вада, кладзём у марлечку і акунаем у кіпень на дзве секунды (лічым: дваццаць два, дваццаць тры). І адразу — у халодную ваду. Паўтарыць двойчы. Кіпень «абдымае» кожнае зярнятка, разбурае луску, абуджае зародак, забівае хваробы.

Найбольш вопытныя людзі маразяць, а затым грэюць насенне. Працэс доўжыцца тыдзень-два.

Можна насенне сеяць адразу. Для гэтага ў неглыбокую ёмістасць (да 5—7 см) кладзём падрыхтаваную зямлю, ушчыльняем яе донцам паўлітровага слоіка, палівае. У выніку зямля не дастае да краёў 1 см. На паверхню радамі (адлегласць паміж радамі да 1,5 см, адно зярнятка ад другога — 0,5—1 см) кладзём насенне перцаў ці баклажанаў, прысыпаем на 0,5 см, зноў злёгку абціскаем і яшчэ раз паліваем. Вада цёплая! Застаецца ўсё накрыць свежай зямлёй для расады (чарназёмам), зверху пакласці цэлафан і паставіць у цёплае месца.

І перцы, і баклажаны кранаюцца ў рост надзвычай марудна. Таму тэмпература павінна падтрымлівацца ў межах 22—27 градусаў. Усходы з'явяцца на 8—16-ы дзень. Калі некаторыя асобіны выглянулі з зямлі, ёмістасць ставяць на самае светлае акно. Далейшае вырошчванне — толькі на святле.

Які перыяд ад замочвання насення да пікіроўкі? Звычайна праходзіць месяц. Так што набярыцеся цярпення і не панікуйце, калі тэрміны прыспешваюць. Вядома, сваё і набытае насенне вы павінны праверыць загадзя.

Астатнія заўвагі для сельскіх жыхароў. Яны высяваюць культуры на расаду ў агародную зямлю. Часта бяруць з месцаў, дзе расла бульба, морква, капуста. Гэта не на карысць, бо ў той зямлі шмат шкоднага. Таму раім схадзіць лепш да фермы. Там захоўваецца тарфакрошка. Браць дробную, без вялікіх фракцый. Дабаўляць пясок і рыхтаваць усё так, як апісана вышэй.

Прыгадаем, што зямля з агарода вельмі злежваецца ў скрынках з раслінамі, становіцца бы камень. Чарназём жа будзе выдатна прапускаць паветра да каранёў. Расада пойдзе ў рост шпарка.

Вядома ж не «Твікс», але парачка знакамітая!

Нямала шкоды прыносіць на агародах драцянік. Перакопваючы поле, мы выбіраем гэтых жоўтых ці белаватых драпежнікаў. Як яны круцяцца! На іх палюе крот. Заўважана: там, дзе «прапісаўся» драцянік, будзе і гэты звярок. Яны быццам звязаны, адзін без аднаго ну ні кроку. Толькі гэта суседства разбойнае: драцянік нападае на караняплоды, робячы ў іх хады, на карані, а крот «пералапачвае» зямлю, ствараючы норы і высушваючы ўсё на сваім шляху. Ураджай рэзка зніжаецца.

Спосабаў барацьбы са шкодным дуэтам мноства. У свой час мы расказвалі пра іх. Гэта — вапнаванне глебы, выбарка ўсіх шкоднікаў, размяшчэнне ў норах краталовак, закопка карбіду, розныя ветракі, прынады і г. д.

Чытачы падказваюць яшчэ адзін. Але спачатку прыгадаем, дзе найбольш селяцца драцянікі. Вядома ж на дзярніне і ўвогуле там, дзе цвёрда і расце пырнік. Значыць, участак як мага часцей рыхліць, выдаляючы пырнік. Асабліва міжрадкоўі. Ля самой культурнай расліны — мяльчэй, далей — глыбей. Выбіраць усё дрэннае, вядома ж, і пырнік.

Як быць з бульбяным палеткам? Зноў рыхліць. І варушыць не толькі [illegible]

[illegible]

Мо хто раскажа пра іх?

ПАДПІСНЫ ІНДЭКС «ДЛЯ ВАС» («УРАДЖАЙНЫЯ ГРАДКІ») РАНЕЙШЫ — 63236

[illegible]

1. **КРАСАВІК** — [illegible]

2. **МАЙ** — [illegible] скажам так, «хімічныя» метады. Практыка лепшых майстроў гэтай справы.

3. **ЧЭРВЕНЬ** — выдумкі кемлівых майстроў. Расказ-парада, як самому зрабіць апырсквальнік; залатаць плёнку; палепшыць агародны інвентар; хутка і якасна наладзіць вентыляцыю; зрабіць дзверы ў цяпліцы; як «абаграваць», скажам, памідоры і баклажаны без паліва, і многае-многае іншае.

У сувязі з тым, што «Ураджайныя градкі» добра распаўсюджваюцца па падпісцы, у розніцу ідзе меншая колькасць экземпляраў. Да таго ж цэны з «накруткамі» паўзуць уверх. Як гаварылі не адзін раз, рабіце высновы!

Снег можа быць і на шкоду

Зіма бягучага года асаблівая. Ніколі яшчэ за апошнія шэсць-сем гадоў не было такога снегу. Ды і маразы даволі ўмераныя — 15—20 градусаў. Наш сад і, вядома ж, агарод зімуюць (па школьных адзнаках) на ўстойлівую чацвёрку.

Але адна замінка ёсць. Многа снегу — і добра, і... дрэнна. Вельмі дастаецца дрэвам і птушкам (няпроста знайсці корм у снежных шапках), асабліва цяжка ягаднікам. Кусты парэчак і агрэсту нікнуць долу, недзе галінкі нават ломяцца.

Будзеце на дачы, дапамажыце раслінам. Асцярожна вызваліце галінкі са снежнага палону, абтапчыце снег ля кустоў. Мышам і іншым шкоднікам не будзе ходу да раслін і асабліва каранёў.

Высокія гурбы снегу сталі своеасаблівай «лесвіцай» для зайцаў. Апошнія лёгка дастаюць да галінак, з'ядаюць салодкія парасткі.

Па-першае, зноў абтаптаць. Гурба зменшыцца і заяц не дацягнецца да дрэва. Магчыма, недзе прыйдзецца і дадаткова абматаць сучкі-галінкі лапнікам.

36,6°

Не піце бярозавы сок!

«Калі дрэвам становіцца дрэнна, то ў людзей павялічваецца частата праяўлення алергічных рэакцый», — такую нечаканую выснову зрабіў аўстрыйскі вучоны-біяхімік, прафесар Ота Шайнер, які апублікаваў вынікі сваіх трохгадовых даследаванняў у «Венскім клінічным штотыднёвіку». [illegible]

[illegible]

Такім чынам, падвергнутыя алергіі людзі ва ўмовах забруджанай атмасферы вымушаны пакутаваць адразу ад двух няшчасцяў: [illegible]

Юрый СКАРАХОДАЎ, кандыдат біялагічных навук.
«АиФ—Здоровье».

ЦІКАВА...

ЗЯЗЮЛІ — РЭКЕТ ПТУШЫНАГА СВЕТУ?

У Еўропе зязюлі, як сапраўдныя гангстэры, тэрарызуюць мясцовых сарок, прымушаючы гаротніц гадаваць зязюльчыных птушанят. Але цяпер з'явіліся доказы таго, што ахвяры гэтага рэкету вучацца даваць здачу сваім мучыцелям. Расказвае супрацоўнік навуковага аддзела Бі-бі-сі Рычард Блэк:

— Зязюлі — гэта гангстэры птушынага свету. Як вядома, яны знайшлі простае рашэнне выхавання сваіх птушанят: няхай выседжваюць і выхоўваюць іншыя. Зязюлі адкладваюць яйкі ў гнёзды іншых птушак, і калі птушаня-падкідыш вылупліваецца на свет, яно спачатку выкідвае з гнязда дзяцей яго законных жыхароў.

Але вось цяпер вучоныя выявілі іншы метад, які выкарыстоўваюць зязюлі для дасягнення сваіх мэтаў: гэта звычайны рэкет. Зязюлі адкладваюць свае яйкі ў гнёзды сарок. Калі тыя адмаўляюцца задаволіць патрабаванні зязюль, то птушыныя гангстэры знішчаюць яйкі сарокі.

Кіраўнік навуковай групы Андэрс Паленмелер з універсітэта Капенгагена тлумачыць:

«У Еўропе вялікая стракатая зязюля ў большасці выпадкаў падкідвае свае яйкі сароцы звычайнай, і, у адрозненне ад звычайнай еўрапейскай зязюлі, птушаняты стракатай зязюлі растуць разам з птушанятамі сарокі. Аднак мы заўважылі, што ў некаторых выпадках сарокі выкідвалі са сваіх гнёздаў яйкі зязюлі, і расплата не прымушала сябе чакаць: зязюля знішчала тады ўвесь вывадак сарокі».

Навуковая група Паленмелера ў якасці эксперымента даставала з гнёздаў сарокі яйкі зязюлі, каб пераканацца, якія меры прыме зязюля. Высветлілася: зязюлі няспынна патрулююць сваю тэрыторыю і правяраюць, у якім стане іх яйкі. Часам зязюлі першымі б'юць трывогу, калі заўважаюць замах на сваіх нашчадкаў у гняздзе сарокі.

Зязюльная мафія настолькі мае поспех у сваёй чорнай справе, што займаецца амаль выключна вытворчасцю яек — да 35 штук у год, добра, што самім ім не трэба ні выседжваць, ні карміць птушанят. Праўда, многа часу ў іх ідзе на патруляванне сваёй тэрыторыі.

Але нягледзячы на ўсю сваю пільнасць, зязюлі іншы раз могуць праваронiць сароку, якая дае адпор акупантам. Прыкладна 80 працэнтаў гнёздаў, з якіх даследчыкі дасталі яйкі зязюлі, былі ў далейшым знішчаны зязюлямі, але каля 20 працэнтаў усё ж уцалелі.

Дык што ж абяцае будучыня? Не выключана, што абодва бакі прыйдуць да нейкага ўзаемаразумення, ні адзін з іх не можа мець выгады ў разгорнутай вайне, якая нясе гібель маладому пакаленню. А калі кожны бок дасць магчымасць большасці птушанят другога выжыць, то гэта пойдзе ўсім на карысць. У жыцці, як і ў гангстэрскіх фільмах, дзеючым асобам іншы раз даводзіцца памерці натуральнай смерцю ад старасці.

Эфір-дайджэст.

Зіма, снег, галалёд, дарожныя здарэнні. Хутчэй бы прыйшла вясна!

Фота Мікалая АМЕЛЬЧАНКІ.

Сем чыстых

ВІНСЕНТ ВАН ГОГ. *Аўтапартрэт з разарваным сэрцам*

30 сакавіка 1852 года ў сям'і пастара Тэадора Ван Гога і яго жонкі Ганны Карнеліі нарадзіўся хлопчык. Яго назвалі Вінсентам. Гэта значыць Пераможцам.

Праз шэсць тыдняў хлопчык памёр.

Роўна праз год, дзень у дзень, 30 сакавіка 1853 года Ганна Карнелія зноў нарадзіла хлопчыка. І яго зноў-такі назвалі Вінсентам. Праз шмат гадоў хлопчык Вінсент Вілем Ван Гог стаў вядомы ўсяму свету як вялікі мастак...

Месца нараджэння Вінсента — гарадок Зюндэрт, Паўночны Брабант, правінцыя Нідэрландаў, якая размешчана ўздоўж бельгійскай мяжы. Тарфянікі і балоты, лясы, пясчаныя пусткі — пейзаж гэтых мясцін даволі сумны.

Цяжка зразумець, адкуль у карцінах Ван Гога такое буянства фарбаў, іншы раз — проста нясцерпнае. Верагодна, па закону процілегласцей...

***

Дзіцячае ўражанне. Каляндар «У свеце прыгожага», рэпрадукцыя Ван Гога: няправільнай формы ваза, кветкі, сакавіты, амаль фізічна адчувальны, яркі жывапіс. Усё, усё няправільна. Але адарвацца немагчыма. Магія. Я кінуўся капіраваць. Канешне, нічога не выйшла.

У прынцыпе, яго можна скапіраваць, гэта рабілі і робяць. Праўда, стаць Ван Гогам яшчэ нікому не ўдалося...

Ён не збіраўся быць мастаком. Дзядзька Вінсента дапамог яму ўладкавацца ў гаагскі філіял парыжскай фірмы «Гупіль», якая гандлявала прадметамі мастацтва, у асноўным акадэмічнымі і салоннымі творамі.

Вінсент быў старанным служачым. Гаспадары былі ім задаволены. У якасці заахвочвання яго паслалі ў лонданскі філіял. Тут ён перажыў першы ўдар лёсу, якіх потым будзе зашмат для аднаго чалавека: няшчаснае каханне.

Зараз я думаю: калі б тая пустая маладзіца, якую звалі Урсулай, не пасмяялася з хлопца, мелі б мы мастака Вінсента Ван Гога? Думаю і не магу нічога сказаць.

Калі б не было Ньютана, то хто-небудзь іншы адкрыў бы яго законы. Калі б не было Буанароці, ці быў бы яго Давід?..

***

У дзяцінстве ён маляваў. Спрабаваў гэта рабіць і потым. Але ставіўся да гэтага несур'ёзна.

Трэба было даспець. Перажыць запар некалькі моцных узрушэнняў, неаднойчы быць на мяжы жыцця і смерці, каб канчаткова высветліць сваё жыццёвае прызванне.

Мастацтва пачынаецца з драмы. Чалавек, які мае дар, асуджаны на вечную драму, на вечны разрыў паміж рэальным жыццём і сваім уласным светам. Вінсент перажыў усё гэта ў поўнай меры.

... У дзяцінстве ён быў адзінокім, маўклівым, нелюдзімым. Любімы занятак — вандраваць па навакольных палях і лугах, збіраць кветкі і ўсялякія расліны. Вінсент ведаў назву кожнага. Калі з'явіўся брат Тэо, Вінсент нечакана прывязаўся да яго. Гэта прывязанасць прайшла праз усё жыццё. Абодва браты пахаваны побач. У Аверы. Тэо перажыў Вінсента толькі на паўгода...

Гэта цяга да прыроды, да жывога, да чалавека, верагодна, было асноўнай рысай Ван Гога як мастака. Адзін крытык заўважыў, што «ў яго пакутуюць нават камяні». Гэта так. Але перш за ўсё пакутаваў сам Вінсент. Калі я пішу, што мастацтва — вечная драма, то гэта драма і для мастака. Сакрэт просты: трэба спаліць сябе дзеля выяўлення свайго «я». Усяго толькі.

Часта кажуць: ах як шкада, не дажыў, не дапеў... Не так. Спеў сваю песню і пайшоў ад нас. Плачце. Думайце.

***

У жыцці Вінсента быў момант: пасля звальнення з фірмы «Гупіль» ён сур'ёзна рыхтаваўся стаць пастарам. Вучыўся, але Евангелічнае таварыства адмовілася даць яму парафію.

Вінсент пачаў прапаведаваць сам. Ён настолькі моцна аддаваўся любой справе таму, што верыў. Вера яго была ў нечым нават незразумелай сваёй адданасцю, беззапаветнасцю.

Як звязаць веру Ван Гога і мастацтва? Чалавекам.

«Я аддаю перавагу таму, каб пісаць вочы людзей, а не саборы... чалавечая душа, няхай нават душа няшчаснага жабрака ці вулічнай дзеўкі, на мой погляд, больш цікавыя...» Так ён пісаў.

Высокі, вуглаваты, непрыгожа-каржакаваты Вінсент змог заваяваць сэрцы грубых, жорсткіх вуглякопаў. Яны яму паверылі. Калі Вінсент пакідаў парафію, яго не хацелі адпускаць.

У гэтым чалавеку было нешта, што прыцягвала і не адпускала...

Вінсент Ван Гог лічыцца постімпрэсіяністам. Гэта значыць: пасля імпрэсіяністаў.

Усе гэтыя дзяленні, вядома ж, чыста ўмоўныя і прыдуманы крытыкамі для большай зручнасці. Гэта ў нас рэаліст, гэта — сац-арт, гэта — імпрэсіяніст, гэта — кубіст і г. д. На самай справе ўсё значна прасцей: ёсць мастак ці яго няма. Ён не думае аб стылі, як не думае паэт аб тым, як успрымуць яго вершы. Гэта — як дыханне. Нельга не пагадзіцца з французамі: стыль — гэта жыццё. Вы жывяце ў вершы, карціне, музыцы. Вы жывяце так, а не інакай. Вы — гэта вы. Усё астатняе — ад нячысціка...

У Вінсента была неблагая кампанія: Поль Сезан, Гаген, Тулуз-Латрэк, Сіньяк. Кожнае імя — цэлы свет. Нават у гэтай кампаніі ён вызначаецца сваёй страснасцю і трагічнасцю.

У прынцыпе, лёс кожнага з памянёных — суцэльная трагедыя. Практычна нікога пры жыцці не прызналі. Амаль усе пражылі мала. Многія скончылі драматычна. І ўсе яны ясна ўсведамлялі: гэта не наш час, нас зразумеюць тыя, хто прыйдзе пасля нас...

***

Жыццё Вінсента можна параўнаць з ударам маланкі. Дзесяць гадоў, усяго толькі дзесяць гадоў творчага жыцця. І ўсё. Нябыт. І далейшае ўваскрэсенне ў памяці нашчадкаў.

Дзесяць гадоў суцэльнай катаргі, сумненняў, пошукаў, страт і набыткаў.

«Мастацтва — гэта барацьба...» «Каб спасцігнуць яго тайны... трэба спусціць з сябе скуру». «Лепш нічога не рабіць, чым выяўляць сябе слаба...» Толькі так. Толькі па максімуму.

Дзесяць гадоў... Але напісаны: «Сланечнікі», «Касачы» («Ирисы»), «Прагулка зняволеных», «Куст у Сен-Рэмі», «Хлябы і кіпарысы», «Партрэт доктара Рэя», «Аўтапартрэт з люлькай» і мноства іншых карцін. Праца была сапраўды катаржная. Без спецыяльнай адукацыі, без абавязковых школы, ліцэя, акадэміі...

Пры ўсім пры гэтым — страшная беднасць, гэты ўжо прывычны спадарожнік геніяльнасці. Брат Тэо падчас першай хваробы Вінсента высылаў яму 150 франкаў у месяц. Гісторыя захавала цікавы дакумент таго часу — рэестр расходаў Вінсента.

«Дадзена Рулену для аплаты служанцы за снежань — 20 фр. і за першую палову студзеня — 10 фр. Усяго — 30 фр. Заплачана ў лячэбніцу — 21 франк. Заплачана санітарам, якія рабілі мне перавязку, — 10 фр. Пасля вяртання дадому заплачана за стол, газавую пліту і інш., што было пазычана, — 20 фр. За мыццё пасцельнай і іншай акрываўленай бялізны і інш. — 12 франкаў 50 сантымаў. За пакупку дзесятка пэндзляў, капелюша і інш. — на круг 10 фр. У выніку — 103 фр. 50 сантымаў».

Вечарам таго ж дня Вінсент пойдзе ў рэстаран, і ў яго не застанецца ні сантыма. І так усё жыццё. Без грошай, без надзейнага прытулку, без сям'і...

Кажуць, Ньютан выказаўся аднойчы ў тым сэнсе, што «я не праліў за жыццё ні кроплі семя». Яго выбралі ў парламент. Ён стаў пэрам. За ўвесь час знаходжання ў парламенце ён сказаў толькі адну фразу: «Зачыніце фортку...»

***

«У мінулую нядзелю, а палове дванаццатай ночы, нехта Вінсент Ван Гог, мастак, родам з Галандыі, прыйшоў у дом цярпімасці № 1, спытаў нейкую Рашэль, уручыў ёй сваё адрэзанае вуха, заявіўшы: «Беражыце яго», і знік. Даведаўшыся аб гэтым учынку, які мог ажыццявіць толькі няшчасны вар'ят, паліцыя пайшла раніцам да гэтага чалавека і знайшла яго ў пасцелі без усякіх прымет жыцця. Няшчаснага тэрмінова даставілі ў бальніцу». (Газета «Форум рэпублікен», Арль).

Гэта было першае ўпамінанне прозвішча мастака ў друку...

Я не магу абысці гэтую старонку жыцця Вінсента. Тым больш, яна многае тлумачыць у яго творчасці.

Вядома, што маці Вінсента мела праблемы з псіхікай. Многія родзічы з яе боку — таксама. Верагодна, Вінсент насіў у сабе зачаткі хваробы. Неверагоднае напружанне душэўных сіл абудзіла яе... Потым прыступы паўтараліся. Былі бальніцы, дактары, дзікія дэпрэсіі, спробы самагубства. Адзінокая душа імкнулася вырвацца са слабага цела...

Я не веру ў казкі аб вар'яцтве Вінсента. Кожны таленавіты чалавек ужо псіхічна хворы. Талент — гэта адхіленне ад нормы. Нармальны чалавек павінен здабываць хлеб свой надзённы, пладзіць да сябе падобных, праяўляць лаяльнасць да дзяржавы, верыць у Бога («We good me trast», «У бога мы верым» — напісана на доларавай банкноце). Гэта — нармальна.

Пошукі ісціны, сумненні, страсная вера, скіраванасць на мэту, адарваную ад нармальнага жыцця, — ці гэта не прымета анармальнасці? Ці гэта не хвароба? Не вар'яцтва?

Тады я — за гэта.

Леў Гумілёў называў такіх людзей пасіянарыямі. Яны народжаны здзейсніць сваю мэту, пасля чаго жыццё губляе свой сэнс. І яны гінуць. Гумілёў прыводзіць прыклад канкістадораў. Яны плылі ў Паўднёвую Амерыку, адкрывалі новыя землі. З экспедыцый жывымі вярталіся 15—20 працэнтаў. Тым не менш, яны плылі...

Псіхолагі сцвярджаюць, што творчасць — род ціхага вар'яцтва. Гумілёў тлумачыць усё жорсткім выпраменьваннем. Мне не хочацца аб гэтым. Няхай займаюцца іншыя...

Я гляджу на «Стог сена ў дажджлівы дзень» і за палатном бачацца рысы жывога Вінсента. Магія жыцця...

***

27 ліпеня 1891 года Вінсент доўга блукаў па палях. Стаяла спёка. Маленькі гарадок Авер быў у дрымоце. Ніхто, канешне, не пачуў не надта гучнага стрэлу...

Вінсент ясна зразумеў: усё скончана, больш нічога не будзе. Жыццёвы шлях завершаны. Але ён прамахнуўся. Ён ранены. Самастойна дабіраецца да дому. Кладзецца на ложак і адварочваецца тварам да сценкі.

Суседзі выпадкова знаходзяць яго. Доктар аказвае дапамогу. Доктар не разумее, што перавязвае па сутнасці труп.

На наступны дзень прыходзіць паліцыя. На ўсе пытанні Вінсент адказвае: «Гэта мая справа».

Пры ім — брат Тэо. Увесь дзень Вінсент курыць, шмат гаворыць з Тэо.

А палове другога ночы 29 ліпеня Вінсента Ван Гога не стала. «Туга ўсё роўна ніколі не пройдзе». Ён памёр без пакут. Без адзінага слова. Без скаргаў. Ён памёр спакойна. Ён спасціг велічыню бяздані пазнання і немагчымасць слабаму чалавеку яе вымераць. Такая смерць была ўзнагародай за жыццё, поўнае пакут.

Яму было трыццаць сем гадоў... Амінь.

***

Пры жыцці Вінсенту ўдалося прадаць некалькі малюнкаў.

У наш час яго карціна «Сланечнікі» была прададзена на аўкцыёне за 53 мільёны долараў. За дзесяць гадоў Вінсент Ван Гог напісаў каля 900 карцін. Усе яны знаходзяцца ў лепшых музеях свету і прыватных калекцыях.

Увогуле, гэта ўжо іншая гісторыя...

Сяргей ШАЎЦОЎ.

ТЭЛЕБАЧАННЕ, 7 лютага

Беларускае тэлебачанне

7.25 Праграма перадач.
7.30 Ранішні кактэйль.
7.50 Эканамікст.
8.00 Навіны.
8.15 «Чароўны жуpавель». Фільм-канцэрт.
8.45 «Майстры — залатыя рукі». Мультфільм.
9.00 Тэлебачанне — школе. Музыка. 6-ы клас. Роля музыкі ў жыцці чалавека.
9.30 «Вестгейт». Тэлесерыял.
10.25 «Хаджа Насрэдзін». Фільмы 1-ы і 2-гі, «Прыгоды Чыпа». Мультфільмы.
11.05 «Зорная ростань». Брэсцка-Магілёўскі тур. Перадача 5-я.
11.45 Відзьма-нявідзьма.
12.45 «Людзі на балоце. Палеская хроніка». 6-я серыя «Калядныя маразы».
15.00 Навіны.
15.15 «Адліга». Дак. фільм.
15.35 «Бабуля, навучы!», «Мама для маманцяняці». Мультфільмы.
15.55 «За сінімі начамі». Маст. фільм. 1-я серыя.
17.00 Да 75-годдзя народнага пісьменніка Беларусі Івана Мележа. «Гэты незабыўны час».
17.25 «Лёгкі хлеб». Кароткаметражны маст. фільм.
17.50 Музычны антракт.
18.00 «Крэда».
18.15 «Мінск». Музыка спартыўных арэн». Дак. фільм.
18.25 Эканамікст.
18.35 «Тройчы па аднаму». Музычная перадача MTV.
18.50 Навіны (з сурдаперакладам).
19.05 «Цёмны пакой».
19.40 «Вестгейт». Тэлесерыял.
20.40 Калыханка.
21.00 Панарама.
21.55 Музычны антракт.
22.05 «Цудоўная спрачальніца». Маст. фільм (Францыя). 1-я серыя.
23.20 «Каралеўскае паляванне».
24.00 Навіны.

ГРТ

5.00 Тэлераніца.
8.00, 11.00, 14.00, 17.00, 22.50 Навіны.
8.15 «Сакрэт Трапіканкі».
9.05 «Тэма».
9.45 «У свеце жывёл» (з сурдаперакладам).
10.20 «Кацяня, якое звалі Гаў». Мультфільм. 1-я гісторыя.
10.30 «Адгадай мелодыю».
11.10 У эфіры тэлерадыёкампанія «Мір». «Кантакт — дзелавое супрацоўніцтва краін Садружнасці».
14.20 «Страшная сіла».
14.40 Кактус і К°.
14.50 До-мі-соль.
15.10 Покліч джунгляў.
15.35 «Элен і хлопцы».
16.00 «Тэт-а-тэт.
16.30 «Сем дзён спорту».
17.20 «Сакрэт Трапіканкі».
18.10 Гадзіна пік.
18.35 «Адгадай мелодыю».
19.00 «У пошуках страчанага». Вядучы — Г. Скараходаў.
19.45 «Добрай ночы, малышы!»
20.00 Час.
20.30 «Аперацыя».
20.50 Алег Янкоўскі і Аляксандр Абдулаў у фільме «Беражы мяне, мой талісман».
22.05 «Тэатр + TV. Міхаіл Казакоў».
23.00 «Т. С. Н. («Тэлевізійная служба навін»).
23.50 «Сем дзён спорту».

Канал «Расія»

6.30 Час дзелавых людзей.
7.00, 10.00, 16.00, 19.00, 22.00 Весткі.
7.25 Патрабуюцца...
7.30 «Што дзень наступны...»
7.35 Рытміка.
7.50 Усяго патроху.
8.45 Сялянскае пытанне.
9.05 Плошча мастацтваў.
10.25 Надзвычайны канал. «Жывём і любім».
10.35 «Самая лёгкая лодка ў свеце».
11.15 Новая лінія.
15.05 Там-там навіны.
15.20 Свята кожны дзень.
15.30 Компас «Роста».
16.20 Далёкі Усход.
16.50 Ад «вінта».
17.05 Ніхто не забыты.
17.10 Кіпрас Мажэйка. «Паралелі».
17.25 Свая гульня.
17.55 Кіно з працягам. «Пецярбургскія тайны».
19.25 Падрабязнасці.
19.35 «Санта-Барбара».
20.30 «Гарадок». Забаўляльная праграма.
21.10 Надзвычайны канал.
22.30 Рака часу.
22.35 Аўтаімгненне.
22.40 Лад-экран.
23.35 Аніматэка.

НТБ

17.00 «Цудоўныя гады». 73-я серыя (ЗША).
17.30 Такое спартыўнае жыццё.
18.00, 21.00, 23.00 «Сёння». Інфармацыйная праграма».
18.35 Герой дня.
19.00 Свет кіно. Йон Войт і Эрык Робертс у фільме Андрэя Канчалоўскага «Цягнік-уцякач» (ЗША).
21.23 Гадзіна серыяла. «Доктар Куін, жанчына-ўрач». 25-я серыя (ЗША).
22.30 Часінка.
23.20 Кафэ Абломаў.

Санкт-Пецярбург

12.00, 15.30, 18.30, 21.45 Інфарм ТБ.
12.10 «Гром у раі». Маст. фільм.
13.00 Хуткая дапамога.
13.30 Парады садаводам.
13.40 «Колер граната». Маст. фільм (Арменія).
14.55, 18.55, 22.20 Музычны момант.
15.00 Мультфільм.
15.15 Стыль жыцця.
15.40 «Нямецкая хваля».
16.00 Гістарычны альманах.
16.30 «Лепш хорам». Да 40-годдзя дзіцячага хору радыё.
17.10 Паказвае Ленінградская АТК.
18.10 Вялікі фестываль.
18.50 Спартыўныя навіны.
19.00 «Гром у раі». Маст. фільм.
19.50 Тэлеслужба бяспекі.
20.00 «Рэп. Не проста рыфма...» Тэлефільм (Францыя).
20.55 Справы гарадскія.
21.10 Блеф-клуб.
22.00 Спорт, спорт...
22.10 Дзень нараджэння.
22.25 Амерыка сустракае «На-Ну».

Згублена **пасведчанне на льготы № 198670 серыі А,** выдадзенае на імя Галалобава Ігара Алегавіча, **лічыць несапраўдным.**

[illegible]

ЗАСНАВАЛЬНІКІ: Вярхоўны Савет Рэспублікі Беларусь, Кабінет Міністраў Рэспублікі Беларусь, калектыў рэдакцыі газеты «Звязда».
Рэгістрацыйны нумар 1.
Галоўны рэдактар У. НАРКЕВІЧ.
Рэдакцыйная калегія: У. АНДРЫЕВІЧ (намеснік галоўнага рэдактара), І. БАРАНОЎСКІ, У. ГОЙТАН, В. ЖДАНКО, Л. ЛАХМАНЕНКА, М. МІХАЕВІЧ (першы намеснік галоўнага рэдактара), А. МЯСНІКОЎ, Л. РЫЖАНКОВА (намеснік галоўнага рэдактара), С. ШАЎЦОЎ.
НАШ АДРАС: 220013, гор. Мінск, вуліца Б. Хмяльніцкага, 10-а, рэдакцыя газеты «Звязда». [illegible]